

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Martii Et Aprilis

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10259

De S. Adelberto episcopo & martyre.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77384)

VITA S. ADALBERTI, SECUNDI PRAGENSIS
EPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE QUIDEM ANO.

*nymo, sed monacho docto ac bonæ fidei, eiusque contemporaneo, & ut
videtur, etiam familiari amico. Stylum aliquot locis mo-
dicè correxit F. Laur. Surius.*

23. Aprilis.

Voicechus,
quē nos di-
cimus Adal-
bertum.

Eius pater.

Mater.

Nascitur purpureus flos Boëmicis terris : maior filius ex pa-
rentibus magnis : aureum pomum processit è nobilibus
ramis : progreditur pulchra facie, sed pulchrior spiritu Voi-
cechus puerulus, quod nomen si interpretaris, sonat exerci-
tūs consolationem. Pater eius erat vir magnus & prapo-
rens, substantia eius integra, possessio diffusa. Est ei morta-
lium felicitatum copia, sub ipso positorum hominum vna,
familia multa pertrepens, argento & auro plena do-
mus. Cum esset dominus terræ, fuit tamen mediocris ho-
mo : oratio rara, sed habitabat cum illo bona misericor-
dia : neglecta castitas, & larga pauperum cura. Mater ex ge-
nere Sclauorum erat nobilissima, digna coniunx digno iuncta marito : marito videli-
cet, qui contingit reges linea sanguinis : quem longè lateque iura dantem hodiè tremunt
populus, adeoque Henrico regi accessit proximus nepos. Fœmina, aiunt, casta mori-
bus, plena eleemosynis, fidem loquens operibus, nobilitati suæ pulchrum responsum
dedit : sed discipula virtutis benè fit rea custos fratris. Nam dum feruet zelo castita-
tis, dum fit familiaris famula orationis, dat viro occasionem peccandi, non cum vna,
sed cum turba fœminarum. Bonus pater, sed melior mater, optimus, qui nascitur
ex ipsis.

Interea lacte plenus paruulus febricitans, mortem vicinam parentibus minatur, sic-
tum mouet videntibus eius sidereos vultus. Pater lento gradu adit suum præ filiis cha-
rum filium, testatur crebris lachrymis, quantus viuat amor pueri in visceribus patris.
Mors amara in foribus eccè occurrit, sed salus benè cogitantibus. Dixerunt ergò ter-
riti parentes prece tremula : Non nobis, Domine, non nobis viuat puer iste, sed clericus in

Vorum pa-
rentum re-
pentina fa-
lus pueri
subsequitur.

Traditur li-
teris.

Mirè profi-
cit.

Mittitur
Magdebur-
gum.

Locus ob-
secrus &
mendosus.
for. Prullis

in Dei matris honorem portet iugum tuum pulchra ceruice. Sic dicunt, ponuntque
sub altare Virginis, & recessit in ictu oculi vis doloris, infantulus ad se redit sospes in
omnibus membris. Bona angelorum Imperatrix augusta, virgo perpetua, sic sic se in-
uocantium ad Deum portat hominum vota, dum negare nescit ex corde petentibus,
dum de celo fert opem agris mortalibus : splendida stella maris, signatam iam seruum
virgo Maria tuum. Qui cum intra plenilunium sensibilis pueritia venisset, rudesque lin-
guæ meatus ad loquelam extenderet, primis elementis imbuedus presbyterorum da-
tur in manus. Tunc minister eius, qui infantilibus cunis familiaris adhæsit, ut mos est
humani ingenij, laborem fugiens, comparandis literis se comitem subtrahit. Itaque &
ille arduum iter desperat, & semel atque iterum concita fuga ad dulces sese parentes re-
cipit. Sed pater infrendens, diris ictibus & vitalibus plagis fugam correxit, & cum indi-
gnatione sequens, non ab re filiū tradidit amarè salubribus scholis. Nam aperuit Deus
puero aurem cordis, & interiecto mensis spatio, tanta gratia perfudit, ut exiit de puer
seniori, usque ad vnguem philosophiæ, eius pappas morum & magister sensuum foret.

Decursis itaque rudis infantia balbutientibus annis, Voicechus Davidico nectare
poratus, paruoque melle dulce canentis Gregorij pastus, ut partem suam comedit, ad
septem panes sapientiæ portatur : traditur, inquam, ingenuæ Parthenopoli, Teutonum
nouæ metropoli, liberalibus disciplinis instituendus. Quam urbem rex maximus, pri-
mus trium Othonum Imperator Augustus, in magnum Archipræsulatum erexit, & ut
hodiè cernere est, suo Mauritio in fluminis Albis pulchro litore pulcherrimam domum
propè construxit. Urbis episcopus tunc Adalbertus, ipse & primus : qui quem suo no-
mine Adalbertum vocauit, bonæ indolis puerulum Voicechum sancto chrismate lini-
uit. Hæc cum facta essent, non norunt : sed posteaquam finito scholæ duello domum
rediit, recordata est mater pueri, quia * Brutius episcopus gentium positus, cum idem
Adalbertus per regnum patris iter ageret, deductum filium cum vngendis pueris, ut
cum tunc primò chrismate liniret.

Igitur ad frontem scholæ hospes processit, ianuas timoris intrat, ubi plures epulas
appo-

appositas cernere erat, quas prout cuique venæ in læno pectore saliant, amœna turba discipulorum auido ore carpebat. Scholis præerat tunc * Athericus quidam facundissimus, ætate illa quasi quidam Cicero, cuius illustris memoria vsque in præsens per omnem Saxoniam habetur. Quem, quantus foret, discipulorum facies inspecta siue lingua sonat, & per vicinas vrbes circunquaque diffusa sôphia ceu digito demonstrat. Apponuntur ad vnum pædagogus & herus, legere, sicut consuetudo erat, domi discere. & adest puero diuina gratia, currunt diuite vena ingenium, sensus & ratio. Hoc autem asserunt mirabile in eo: si fortè magister monisset pedem, vt proprium est vagis puerorum animis, aliquandò pereunte ludo totum consumpserat diem: cumque de prælectione nec verbum saperet, & benè iratus magister flagellare inciperet: Dimitte me, inquit: legam: & dimissus, vt rem notam optimè legit. Dicunt etiam tribus linguis pro vna locutum, cum scopæ tergum verrunt, & ferientia flagella dôlentem carnem frangunt. Auditoribus enim vsus erat Latine fari, nec ausus est quisquam eorum magistro lingua barbara loqui. Vndè admotis vrentibus virgis, primùm, Mi domine, garrat: iam cum increfcit dolor, qui legem non habet, eodem verbo nunc Saxo, nunc Sclauus misericordiam clamat.

Annos ter ternos in arena studij palæstram exercet ingenij: effodiens terra cordis obtusos sensus, contra ignorantie densam noctem prendidit scientie diem. Postquam capella gregis magistrum tulit, schola dixit: Sât prata biberunt: discipulorum diuisa manus certas sedes domosque reuisant. Repatriat nouo nomine Adalbertus, portans secum dulces sapientie liquores, dat charis parentibus visus filius gaudium magnum. Hoc toto tempore ad eò lasciuus erat: vt homo, incubat terrenis delicijs, vacat puerilibus iocis, quarens cibum & potum, vt pecus, incuruat vultum, nescit rectus cernere cælum. Moritur interea Boemiae prouincie episcopus, & si est, vt audiimus, coram addtantibus desperata voce testatur, quòd ab nigris spiritibus immundis ad tartareum chaos deportatur. Præsens erat tunc Adalbertus, vnus extrema videntium, & verba morientis aure audientium. Quem, vt ipse post Abbati in monasterio dixit, visionis illius magnus horror intuasit, & ad primam salutem direxit. Exindè emendare mores, frenare animis, desideria carnis igne diuini amoris excoquere cepit. Conueniunt dux terræ & maior populus, & pro eligendo pastore varias sententias dicunt: omnes tamè ad vltimum manus leuant, aëra clamoribus implent, non haberi meliorem, nec alium oportere esse suum episcopum, quàm indigenam Adalbertum, cuius nobilitas, diuitia, alta scientia & placabiles mores cum tanto honore concordarent. Ergò in hæc verba leuatur terræ episcopus, mutata mente, pius Adalbertus. Hac ipsa die, vbi erat episcopus, audientibus multis locutum est dæmonium, cum presbyteri imprecationibus vrgeretur, vt exiens de homine possesso, daret honorem Deo viuo: Quid molesti mihi estis? inquit, Væ fati est mihi: ampliùs hîc stare non possum, quia electus hodie est populo terræ episcopus, quem valdè timeo, Christicola Adalbertus. Sic ait, & quasi citius dicto cessit dæmon impudens spiritui sancto, & vt flagello fugatus, exiuit homine sano. Cui rei homo, qui hora illa præsens erat, Vuillico quidam bonus & clericus sapiens, visibile testimonium asserbat, & nos legimus, cum ad Abbatem nostrum hoc scripto filius mandauerat. Ipsum episcopus Adalbertus suæ ecclesie Præpositum habuit: post super cordis aridam flante spiritu sancto, nobilem monachum mons Casinus recepit.

Igitur electus episcopus, auricomam Italiam petit: quem obsessæ Clusæ arctas vias egressum, prima ciuitas Verona suscepit, quæ in fauce regni pulchrè leuat caput. Ibi cum pastoralis virga inuestiuit Otho secundus, qui tū loco patris rapidis cruribus montem imperij scandit, sed non dextro omine, nec viuo maturæ ve sapientie signo reipublicam rexit: & dum omne quod vult, regem oportere sequi, non benè putat, collectum orbem amisit, & quam patris terror peperit, pacem interfecit. Sensit Teutonum tellus mortuum nautam maris, sensit dormientem aurigam orbis, cum quo prospera Dei cucurrerunt, multa bona Christianæ religioni accreuerunt. Migrans migravit Otho pius, Otho rigidus, fluxa gubernare doctus: cuius aurea tempora nunc graui gemitu memorat, quandò pressa malis sancta Ecclesia, absque vlla requie hostes insurgere dolet, duorumque oblita Othonum, antiquum nominat: Verè, inquiens, meus felix mundus erat, Otho dum sceptrum gerebat. Ergò Archimandrita Moguntinus, grauis homo Vuilligifus Adalberto, cui Deus interiori gratia benedixit, venerabile caput oleo vnxit, & in præsentia Imperatoris ad sacerdotij altitudinem prouexit. Ea tempestate ef-

Redit in
patriam.Episcopi
Pragensis
horrenda
mors.Creatur Præ
gæ episco-
pus.Otho 2.
Imperator.Vuilligifus
Archiepisc.
Moguntinus
consecrat S.
Adalbertum.

frena gens, Luitici pagani iugum Christianitatis deponunt, & quo errore adhuc laborant, post deos alienos erecto collo cucurrerunt, & qui fugientes fugere nequiverunt, Christiani multi gladio ceciderunt. Tunc peccato Othonis multa mala surrexere, maxima ubique & miserrima naufragia emergere, respublica turpitudines passa, de solio descendit, Christiana religio lacera iram Dei sensit.

* Sclavis

Actum est bellum cum * Polonis: Dux eorum Miesico arte vicit, humiliatus Teutonum magnus animus terram lambit, Otho pugnax Marchio laceris vexillis terga vertit. Alio tempore, quem rex congregat, optimus populus, & qualem postea videre non contigit, valde grandis exercitus, cum esset melius pugnare zelo cum paganis, sine reuerentia fraternae Christianitatis congregiuntur cum Carolinis Francis. Expectare non audent, qui in viribus regni iratum Imperatorem sciunt: non durantes, cedunt hostes ad virorum fortium impetum fortissimum. Sed dum vino ventrique collum flectunt, regnante Othonis infortunio, victores in turpem fugam desinunt. Vltimum & lachrymabile bellum confecit cum nudis Saracenis: quorum dum ultra incredibilem modum numerus excreuit, caede cadauerum lasa dextera defecit, & bellantium herouum virtus fra-

Caduntur
Christiani à
Saracenis.

cta succubuit. Stratus ferro occubuit flos patriae purpureus, decor flauae Germaniae plurimus, dilectus Augusto Caesari: qui tum stupentibus oculis nefas horret. tandem pudet, quia mulierem audiuit: tandem sero poenitet, quia infantilia consilia secutus, sententias maiorum proiecit. Quis putas color? quae ve facies talia cernenti erant? Quae tibi, quae magnanime iuuenis illa dies erat, quando in potestatem Saracenorum populum Dei traditum vidisti, & sub pedibus paganorum, Christianum decus laceratum adspexisti? Verè, ut quidam spiritu canens Domino ait, Cum sis iustus, iuste omnia disponis: eum quoque, qui non debet puniri, recte condemnas. Quod si augenda Christianitatis gratia, non terrae causa, cecidissent tanti boni, cum aliter nequeat homo natus ad laborem, nisi mori debeat, ad eodè saeuum vulnus doloris mater Ecclesia pro nihilo putaret. Sed vae nostro miserabili auro: nemo rex studium adhibet, ut conuertat paganum: quasi Deus de caelo iubeat, diligunt honorem suum, o Christe, non lucrum tuum. Post sanctum Imperatorem Constantinum, post optimum Carolum, exemplar religionis, ut conuerterent paganos ad Christum, nomen regale coram Deo & hominibus pauci acceperunt: & est eheu, pro peccatis qui persequatur Christianum, & nullus propè dominus rerum, qui Ecclesiam intrare compellat paganum. Ergo rex puer, cernens charos ablatos, optimates occisos, nescius quò se vertat, irato Deo, in maximam filiam criminum desperationem impegit, illud post miseriam sequens, quod Poëtarum quidam, iacens in marmoreis hortis, cantat:

Virgil. 1.
Aeneid.

Vna salus victis, nullam sperare salutem:

emisso equo, dedit se in mare. Nat sonipes: vbi lassus cessat, ipse rex nandi peritus, super undas diu natat, donec obuia nauis Graecorum fessum leuat, & extra spem chara coniugi & superstiti populo incolumem reddit. Erat, ut accepimus, viuuda virtus in eo, feruida & effrena iuuentus, manus prompta bello, sed rara vnquam cum consilio. Multa bona fecit, sed atas lubrica errare fecit, & plura praecipitatione peccauit. Propè semper perdidit dies suos: vbi praelium coepit, extra Teutonum consuetudinem pugnantibus eis, secutum est omne infortunium: cuius efficiens causa est, contra Dominum regis tacita offensa.

Ecclesiae
prouentus
vt S. Adalbertus
distribuerit.

Retrò sumit iter sanctus episcopus Adalbertus: venit episcopij in partes. partitus, quatuor diuisiones fecit, vnam clericus, alteram agmen pauperum vsibus suis sumpserunt: tertiam mater Ecclesia pro captiuorum redemptione & sua restauratione possedit: quartam ipse cum cohærentibus sibi ad necessarios sumptus recepit. Cernere erat alium hominem: o qualem, o quantum mutatum ab illo, qui paulò antè post pulchra temporalia equorum cursu cucurrit, aut tota mente in terrenis actibus iacebat, vel in desiderijs errare sine magistro doctus erat. Redijt ad se, recognouit quamobrè Deum hominem fecerit, mutauit honorem, correxerit pedem, diuina concupiscens & sola caelestia suspirans. Delicias agrè fert, diuitias non vult, aurum ducit pro nihilo, argentum pro luto, & quaecunque humana vanitas vsque ad mortem amplectitur & amat, alta mente despexit. Horum verò quicquid est, in pauperum vsus & ornamenta ecclesiae, vt dixi, & ad sola vtilia conuertere cura erat. Noluit regnum dare diuitijs: intelligit se illarum non feruum, sed dominum esse. Seculum & eius pompam, quam clericus tota mente quarebat, episcopus tota mente fugere coepit: vna cogitatio, vnum studium erat nihil concupiscere, nihil quærere praeter Christum. Inter hæc, o Domine, quam bonus & suauis spiri-

Sap. 15.

spiritus tuus in omnibus. Vtique non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei, Rom. 9. cuius nunc spiritu punctus, laborare coepit episcopus Voitechus: in digito Dei facere & docere episcopalia potuit. Quid non potest omnipotens, cum vult, cum meliora cogitat Deus? qui vult neminem perire, immo suorum neminem patitur perire, pura bonitas, sana eternitas, vna veritas, sola dulcedo, tota pulchritudo, secreta salus & beata presentia, pulchra charitas & chara eternitas, & chara misericordia Deus. Quem loqui, quam suaue? sedulo meditari, o quam delectabile, felix & insatiabile: cuius lucis absentes radios nos verè miseri, nos viua gloria exules, nos mortui & ceci patenter sustinemus, vtique, quia quam suaue & incomparabile bonum perdidimus, ad maiorem cumulum miseriae merito ignoramus. Auribus nostris audiimus, quam mirabilis sis in operibus tuis, o maxime Domine, o dulcedo, vita & panis angelorum: agnouimus te in misericordijs tuis, cuius risus & sacer ludus esse solet, vna hora vertere impium, & facere sanctum, sicut est: Respexit Dominus Petrum, ex publicano quoque dedit Apostolum, & ex lupo fecit optimum Paulum. Ita cuncta Dei valde bona, misericordia & redemptio salutaris Dei.

Luc. 22.
Matth. 9.
Act. 9.

In cuius nunc virtute veteres pennas proiecit, & novos mores assumpsit calicula Adalbertus: cui tum acerrimis ieiunijs longos soles ducere, macris vigilijs incontinentia carnis domare, continuis genuflexionibus veniam peccatorum impetrare, per diu & pernox cura erat. Quomodo sacra lectio in cordis palato sapiat, quantum Psalmorum nobile carmen in oculis Dei valeat, hoc aut ipse, aut nemo probauit. Sentiens sensit Dominum propitium, & cuius oratio dat spiritum sanctum, intime gustat dulcem Saluatorem. Quantum ad exteriorem hominem, districtiorem & austeriorem vitendi rationem nunc in episcopatu, quam prius in monasterio habuit. Refugit non solum quod suaue est, sed ipsa etiam naturae necessaria negauit, incurrens in illud beatæ memoriae verbum:

Exercitia
sancti Episcopi.

O nimium felix, cui parcus sufficit usus.

Contra noxias voluptates & labia insurgentium vitiorum, omni arte, omni studio virtutum occurrit, donec desideriorum spinas euelleret, terrenasque delectationes vinceret: multa passus, proficuum ingentemque consumpsit sudorem. Mirantur feruorem eius omnes, qui cum ante nouerant: & qui prope latus vadunt, amatores carnales rigidum vitam genus odio habent: ita fame & siti non sine causa laborat, frigore nimio, vigilijs & hirsuta veste sine misericordia corpus affligit. Desiderium quippe eius in Deo erat, & postpositis cogitationibus malarum curarum, quas amor vanitatis habet, animam semper in manibus habuit, nullum volens habere inimicum, nisi inimicum. Debellat eius apertas, & cauet eius occultas insidias: cui vtique tot colaphos dedit, quot opera bona fecit. Calcat mundum sub pedibus, subijcit libero animo terra felicitates, habens spem in caelo, nec sensit transitorios labores: semper deorsum fugiens, quod trahit caro: omni annisu festinans fursum, quod spiritus vocat. Bene vixit, bene docuit: ab eo, quod ore dixit, nunquam opere recessit. Populus autem durae ceruicis, seruus libidinum factus, miscebatur cum cognatis, & sine lege cum vxoribus multis. Mancipia Christiana perfidis Iudæis vendebant, dies festos confusa religione obseruabant: dies vero ieiuniorum voluptatibus vacantes, omnino non curant. Ipsi Clerici palam vxores ducunt, contradicentem episcopum odio iniquo oderunt, & sub quorum tutela quiq; fuerunt, contra ipsum maiores terræ concitauerunt. Erat autem labor plurimus, contradictio crescens: & cum emergentia mala emendare non posset, vbi piscatio sua nihil cepit, sanctus episcopus locum dare necessarium duxit.

Diabolum
dicit inimicum.

Boemorum
effrenis libido,
polygamia & perditimores.

Itaque ad sanctam ciuitatem, vbi memoriale sanctum, vbi sepulcrum Domini est, pedester venire affectans, matrem martyrum, Apostolorum domicilium, auream Romam intrauit. Ibi tum pulchrum lutum, Græca Imperatrix Augusta, quæ iam longos dies fleuit, sepulti coniugis memoriam reparat, dulcem Othonem eleemosynis & orationibus caelo commendat. Non enim diu superuixit Otho Cæsar, postquam reipublicæ talem errorem genuit, & Christianorum tot mortibus, paganorum animos satiauit. Mira res. In tantis aduersis illum circumfluentibus non respicit: quid contrarium ministro æterni Imperatoris egerit, quid pio Laurentio peccauerit, non recognoscit. Episcopatum, quem pater in sacrum honorem preciosissimo martyri erexit, ambitione suorum in peccatum ductus, filius destruxit: non faciens ordinem, quasi qui aquam in mare fundit, episcopatum deiecit, vt plenum delicijs archiepiscopatum ditaret. Tulit episcopum optimo Laurentio, posuit Parthenopoli archiepiscopum nostro Mauritio. Factum est

Othonis 2.
coniugem
dicit.

Othonis 2.
temeritas.

contra ius in Ecclesia Dei, donè adueniens nouus rex & religiosissimus, veterem errorem correxit. Post tres Othones Henricus Christianissimus eccè venit. Propter hoc peccatum, velut patet, pugnante Laurentio, victoriâ Otho perdidit, diebus suis omnè confusionem recepit. Auertente faciem Deo, quæ sit virtus tua, ô homo, specta nunc in homine vno. Quid prodest bellicus ardor? Quid valet virtus sine suo loco? Agè, fac cuncta cum consilio. Quorsùm venis sapiens inuito Deo? sicut scriptum est: Non est consilium, non est ratio contra Deum. Quapropter audiamus bonum consilium, quo dicitur: Omnes curas & cogitatum tuum iacta in Dominum, & ipse te enutriet: spera in Domino, & ipse faciet. Inspiciamus magnæ indolis virum, ex multo merito Imperatorem Augustum. Ecce dum peccat, flagellatur, & non emendat: plenus aduersis, media vita moritur, iacet nunc inglorius: ô vtinam & non reprobus, pulchræ virtutis alumnus.

Prius verò, quàm moreretur, vt ad pœnitentiam hominem stimularet, sicut est solus semper clemens Deus, talem visionem cuidam sapienti ostendit: quam vt auditam recolimus, infrà annotare non absurdum putamus. Noctè intempesta, quando altus sopor solet occupare homines, vidit ipsum, de quo agimus, regem Othonem aureo solio sedentem, sub pedibus eius argenteum scabellum, episcoporum & adstantium procedum circa ipsum prospexit seriem longam. Intrauit autem decora facie instar ignis iuuenis, quem niuea vestis vestiuit, & purpurea stola in pectore cinxit. Nec stat: via vadit, argenteum scabellum de pedibus Cæsaris cum indignatione subtrahit, & auerso vultu ianuam petit. Quod ægrè ferens, post illum cucurrit, tale somniū cernere qui meruit. Quæso, inquit, domine mi, dedecus nè facias, suppedaneū reddas: quisquis es, qui tanta audes, obsecro, regem coram populo nè confundas. Hæc magna potentis Laurentij aurea persona erat, sicut illi episcopo post agnoscere Deus cõcesserat. Immo, inquit, si meum dedecus non emendat, maiora faciam: substracto scabello, ipso solio deponâ. Huius visionis terrores minasque exitiales cum cognouisset rex puer, facinus non correxit, siue amor hominis suasisit, siue ira Dei ita iussit. Huic in paruo corpore melior virtus, magnus amor & fides suis: larga manus sine querela cunctis, sapientia maior annis: pia humanitas erga Dei seruos, confessio & oratio bona regnum tenuerunt: sed hæc pecunia de statuendis episcopis, vt est humanum peccare, in plurimis periculosè exercuit iocum iuuentutis, cum esset in pulchro vsu super doctrina librorū: sola infelicitas bellorum victoriâ tulit. In medio cursu, cum dulcissima vita & gratissima lux iuuenibus hæc est, non adiuuat honor regis, fit victima mortis, puluis in puluerem redit: videte, quantum gloria Cæsar relinquit. Sed peccatum, quod viuens neglexit, mortuo marito emendare vxor superstes instabat: legatos mittit, elemosynas & orationes multorū, per quos propitium redemptorem appellaret, vt peccatorem regem ab incendio liberaret. Hæc tum, vbi sanctum virum adesse cognouit Adalbertum, nominatissimum episcopum, & Hierosolymam properare audiuit, clam ad se vocat, oransque, vt pro anima senioris rogaret, massam argenteam obtulit ingentem. Vbi accepit vir Dei onus argenti, suo itineri aut necessitati parum prouidens, omnia sequenti nocte pauperibus expendit.

Nec mora, magnam Romam egressus, ad sanctam ciuitatem Ierusalem præter spem imperfectum iter suscepit. Nam ea via ductus, ad montem Cassinum vsq; peruenit, vbi B. Benedictus charam sedem postremò posuit, & multos filios Christo generans, pulchram militiam pulcherrimè finiuit. Ibi Abbatis & fratrum pijs monitis castigatus, nè inutili vagatione vitam expenderet, sed loco staret: ita melius virtutū fructus congregaret: Deum verò propitiū, benè viuens, in omni loco inueniret, vt dicitur in Psalmo: In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino. & rursùm S. Hieronymi sententia bona: Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis benè vixisse, laudandū est. Animaduertit diuinum animal, habens oculos antè & retrò, ita esse, vt dicunt: nec stetit in suis distinctionibus, dans locum salubribus consilijs. Legerat enim hoc periculosum esse homini, si non maiorum spiritualium acquiesceret consilijs. Nec mora, montè festinus descendit, & quem in philosophia Christi perfectiorem discipulum inuenit, patrem Nilum calida spe accensus petijt: sub quo paruulus factus, iugum Christi ferre, & obedientiæ aureas literas parare satagebat, amplexusque genua senis, in hoc firmus harebat. Non negat pater Nilus: Ast, inquit, homo ego sum Græcus: melius conueniunt, cum quibus hæc agas, monachi Latini. Redeas Romam, nutricem sanctorum filiorum: quare nobilem Abbatem, amicum nostrum Leonem: dic me misisse te rûdem

Prover. 21.

Psal. 54.
Psal. 36.

Vissio cuius
dâ de Otho
ne 2.

Iussit, pro,
permisit.

Legati no-
stri ad Deū,
elemosynæ
& preces.

Hæc nō di-
cunt in re-
prehensio-
nem sancto-
rū peregrina-
tionum,
sed vt eū ad
perfectiora
prouocent.
Epist. 13. ad
Paulinum.

dem discipulum ad talem magistrum. hoc duce itineris, prælia Dei secutus accede. Sub hoc patrono contra aduersantia cuncta anime ad Deum progrediens, saluus enatabis: & maiori flamma, qui nunc in te ardet, accensus excreset quotidie in te Deus tuus & Dei focus.

Fecit, vt homo Dei bonus dixit: ad S. Bonifacium monachalem vestem accepit, sub Abbate regula duce militauit, pedes iunxit obedientie imperio, & tanquam ad epulas, iram ad complenda iussa festinus: & si quis quid præcepit, adeo latus, quo plus vile erat, seruitium omne libens facit, cuncta humilia diligenti studio in se format, vt ad Dei similitudinem promptus scandat. Obliuiscitur seipsum, factus paruulus in medio fratrum. Coquinas purgat, hebdomadas niti dissimè procurat, scutellas lauat, & ad cocorum necessaria cuncta cursu peruolat, manibus fratrum aquam de puteo ministrat, manè ad claustra, vespere & meridie ad mensam aquas humero apportat. Vt enim vespere, manè & meridie integræ congregationi seruiret, talem obedientiam de Abbate rogans accepit. Cogitationem tacitam in se regnare nunquam permisit: quicquid accedens ad animum diabolus dixit, statim senioribus palam fecit. Acutissimè autem interrogauit de scripturis sanctis, sedulo percunctatus de vitiorum vel virtutum naturis. Sed ad hæc, quod ante nesciuit, quærenti illi rectè Abbas respondit, vt ipse non semel ad nos dixit. Vnde luce clariùs constat, quia inspiratio Dei erat, & gratia discipuli hæc erat. Iacit in domo anime suæ fundamenta profundæ humilitatis, quatuor virtutes instar crucis expressas, prudentiam, iustitiam, fortitudinem, temperantiam, angulares lapides erexit: ex quibus durabiles parietes viuo saxo construxit, quos cauo ferro obedientie explanauit, albo limo inuictæ patientiæ muniuit. Dehinc ijs, quæ duplo calamo rexit, diuæ charitatis aurea tecta supraposuit. Templum Domini se fecit, regale cubile filio regis intra se præparauit: Orationum lectionumque studijs eo licentiùs incubuit, quo negocia præpedientis sæculi nulla ad aurem veniebant, nullæ curæ vel pericula regendarum animarum vexabant. Ex eius ore nunquam contentio, nunquam amara profecta est murmuratio: & cum Abbas vehementissimè eum increparet, occurrit benigna patientia, & semper flexa humiliatio. Erat latus ad omne iniunctum opus, non solum maioribus, sed etiam minoribus obedire paratus: quæ est prima via virtutis ad summa tendentibus caliculis viris. Quinquennio pleno miles Christi in monasterio erat, dulcedine morum cunctis placens, altitudine virtutum longè antecellens. Si cui fortè venit inuidia suæ sanctitatis, hunc humilitate citò placabat. Proficiebat de die in diem, de virtute in virtutem processit: in hospitio suo hospes Christus, tanquam in gradibus eburneis rex coronatus, procedens processit, & vsque ad perfectum diem crescere fecit.

Postea populus terræ episcopum suum reuocat, sancti viri pappatem, radium sapientem, & qui fratre charior domino terræ fuit, Christianum monachum, virum eloquentem in hoc opus eligunt. Hi duo cum literis metropolitani Romam veniunt, de reditu pastoris Papam appellant, populo poenitenti matrem suam requirunt. Promittunt ex ore populi errata corrigere, quæ deliquerunt soluere, desinere à malis, studium dare bonis. Abscessus sancti viri contrarius erat domino Papæ, talem margaritam à suo corpore auellere durum erat magnæ Romæ: sed facta synodo, ratio obtinuit: quia gens sua plenam satisfactionem pollicens vocat, dimissum gregem contra voluntatem repetat. Amborum, Papæ & Abbatis, imperio parens, fracto suo libitu, flens episcopus ad episcopatum redijt: pro cuius regimine virgam, pro pignore annulum, dante Apostolico, accepit. Dominica die veniens venit domum ad vnam ciuitatem, vbi ipsa die mercatus erat magnus. Quæ visio non parum adduxit tristitiæ sancto viro. Ad eos verò, qui se reducerant, improperando sic ait: Ecce vestra promissio bona: poenitentes vestri nec feriantur hac die sacra.

Stetit tamen in episcopo suo, pascens macrum populū diuino pabulo, & si vellent, potans salutari poculo. Primum nouo aduentu pastorem verentur: quasi viui fideles matrem ecclesiam petunt, & parum repressa mala consuetudine, quasi cum Christianis actibus Christum adorant. Verum noua religio citò deorsum venit, antiqua consuetudo superiorem manum tenuit: spreto Deo, carnalem populum caro traxit: delectata iniquitas, desideriorum vias currere præcepit. Voluptas pro lege erat: cui seruire, regnare est, vnum Dominum nolunt, ad ignominiam suam, vt multis dominis seruitia agant: nequunt sibi funes peccatorum, quibus trahi valeant in æternum exitum: quia discere nolunt, vbi sit sapientia, vbi sit vita, lumen oculorum & pax.

Monasticū
induit habi-
tum, & viuit
sanctissime.

Hic habes
Authoris
huius eta-
tem & fidē.

Reperitur
à Boëmis.

Redit ad
Episcopa-
tum.

Boëmi citò
recedunt ad
ingenium.

Baruch 3.

Accidit, vt solet humanis erroribus, vt quædam matrona, ingentiam nobilitatē ob-
lita, scortum se faceret, & palàm factò peccato, maritus vitam mulieris quæreret. Ipsa
verò ad episcopum concita ala pedum confugit: quam ille in oratorio S. Georgij re-
tro altare abscondit, vt satisfacionem suaderet, & vitam seruaret. Ecce adest eximpro-
uisò armata manus, & si non redderet mœcham, ambobus & episcopo & fœmine mi-
nantur gladium. Audiuit sonitum armorum, & minas verberum procaces audiuit Epi-
scopus latus, & si fortè martyrium semper optatum, nunc miserante Deo inueniat, ta-
cita cogitatione ruminat, dubio gladio exultat. Ah mala mens & peior vox: index ve-
nit, seceretum prodidit, vbi lateret mulier, digito monstrauit. Quid prodest refugium ad
sancta sanctorum? Quis curat, regnante barbarismo, fas Christianum? Frangunt tem-
plum, mulierem tremulam prensis eductam crinibus capite truncant. Crescunt culpe,
vera scelera non cadunt, noua quotidie crescunt. Quicquid boni promiserunt, men-
titos esse voce operum dicunt. Vnde cogitans Episcopus, quòd nec illis, nec sibi cassus
labor prodesset, animæ verò suæ talis statio obesset, pappati suo ait: Scias certum: aut
vbi ego sum, venias, aut amplius me nunquam videbis. Interim tamen ipsi erat labor
magnus non prætermittere, quo minus admoneret clerum & populum, secundum
quod ætas, discretio gradus, & qualitas criminis postulauit. Nec dabat somnum oculis,
qua arte, qua virtute compescere posset nascentes errores, inquirens. Non tacendum,
quòd iuxta positus Hungaris nunc nuncios suos misit, nunc seipsum obtulit: quibus &
ab errore parum mutatis, ymbra Christianitatis impressit.

Vis infertur
tēplo à fe-
ris homini-
bus.

Hungaros
docet.

Redit Ro-
mā ad mo-
nasterium
suum.

Ergò diuinus heros ascendit equos, dulcem Romam reuifit, & quasi post pericula
maris, quassa nauis occupat optatum portum. Sic secretos monasterij sinus, charam
requiem intrat: amplexus pulchram Rachel, obliuifcitur laboriosam Liam: vritur sa-
cris delicijs, esurientis animæ pulchros pandit rictus, orationum lectionumque perficitur
felicibus ferulis. Vfus verò illi maximus erat, colloquia quærere spiritualium & se-
niorum, qui porrò illic pro charitate Abbatis plures confluerunt: Græci, inquam,
optimi venerunt, Latini similes militarunt. Superioribus quatuor pius Basilius, inferi-
oribus quatuor magnus Benedictus dux siue rex erat. Inter quos medius incedens, De-
um sitiens Adalbertus, verba vitæ sumit & glutit, raptus in altum, cum fratribus dul-
cibus contemplatur Deum. O quoties obortis lachrymis memini dicentem, cum cau-
sa ædificationis accessissem Iohannem Abbatem: Vbi sunt, inquit, margaritæ meæ?
Vbi sunt dulces cibi animæ meæ? Cum conuenerunt sancti viri, pluebant ibi sermo-
nes Dei, accensæ sententiæ mutuo cursant, arsit ignis super terram cordis, testatur præ-
sentem Deum vnda compunctionis. Hoc Gregorius Abbas, hoc erat Nilus pater, hoc
Iohannes bonus & infirmus, hoc simplex Stratus & super terram angelus vnus, hoc
ex ratione maioribus Dei sapiens Iohannes, hoc similis Theodorus, hoc Iohannes in-
nocens, hoc simplex Leo, psalmorum amicus & semper prædicare paratus. Ad hæc
quanuis soleant signa & prodigia ostendere, non facere, sanctum, animum pijs mori-
bus coluit, ita quòd, ex parte vt & nos cognouimus, Adalbertus signorum operator
adhuc in vita claruit. E quibus est illud scilicet, dum fratribus seruiret, & offenso crure
supra durum marmor satis validè cecidisset, quia vinum nescio an aquam portauit, te-
studinem cum eo, quòd intus erat, illasam seruauit. Audiêrunt ex mensa fratres clarum
sonum: quòd nemo dubitauit fractum, mirantur omnes vas sanum. Solebat prius
obedientiam facienti multoties fragile vas frangi, & cum pro peccato negligentie
veniam peteret, angelus superbiæ, humilitatem eius ægrè ferens, vt pro nimia frequen-
tia verecundiam ingereret, mala voluntate testudinem frangere adiuuit: sed quia non
cessauit obedientia, nec generauit fastidium maior tristitia, seruo suo Deus solarium
dedit in graui ruina, & tunc illasæ testudo apparuit, & postea, puro, nunquam aliam
fregit.

Octo infi-
gnes Abba-
tes.

Eius mira-
cula.

Testudinē,
pro vase re-
stacco.

Dicunt etiam laborantem oculis filiam, nescio cuius, cum manum imponeret, ora-
tione sanasse. Alteri quoque, cum monasterium causa orandi pro medela infirmitatis
intraret, quem tribus annis sumere non potuit, sanctus panem pro benedictione obtulit:
& primum insueto hoc cibo hasit, sed qui aderant, quòd vir Dei benedixit, mandu-
care cum suasissent, sumpta fiducia parum gustauit, & ex illo die quem omnes poscunt,
qui viuere volunt, sine inuidia panem manducare cepit. Hunc Episcopum, quò dignum
non fuit seculum nostrum, cum sine baculo iter agens Rauennam veniret, cur sine
virga pastorali vir tantus incederet, optimè cautus Dei seruus Durans interrogauit.
Respondens verbum memorabile ille homo, qui verè potuit loqui: Viuit Deus, in-
quit,

quit, in cuius conspectu sto: facile est gestare pedum, sed difficile reddere rationem, cum venerit ad iudicium, qui non errat, districtus iudex viuorum & mortuorum, siue in vitam, siue in ignem æternum mittendorum. Hunc aliquandò sanctimonialis fœmina, quæ tempore adolescentiæ fat cognouerat sanctum episcopum, credo Parthenopoli vidit, cuius schola ad gloriã Dei talem nutriuit alumnum: & admirans cur, quæ dat licentior aetas, à ioco & risum mouentibus verbis adeò episcopus iuuenis abstineret, ait sancto viro diuersã mentis fœmina: Alium Adalbertum video. Cur qui quondam eras homo pulcherrimè letus, nunc seuerus es & instar Catonis cuiusdam rigidus? Nõne cum magister scholarum sibi notam, inuenire nõ posses, ex pœna cognosceret, nõne cum ludendo duxeras totum diem lætum? At ille grauiter suspirans, proiecit verbum cordis: Verè scias domina, quia quicquid eiusmodi feci vobiscum iocando, alto & acerbo vulnere nunc afficit animum meum.

Astericus eius clericus, contra sanctum virum arguendo, increpando, cum multa inutilia furibundo animo loqueretur, ultra limitem rationis proterua contentione progressus, quasi quem amplius videre nollet, magna cum amaritudine reliquit. Arrepto autem itinere, tota die ipse, cum socio homine suo equitans, errare cœpit, vt cum viam, haud aliter atque manum suam sibi notam, inuenire nõ posses, ex pœna cognosceret, quàm graue peccatũ cum episcopo contendendo perpetrasset. Porrò ad vesperam casu labore reuersus in urbem, quòd ira dictante ex humana infirmitate deliquisset, pœnitere coram Deo toto corde cœpit. Similiter vidua quædã occurrens equitanti, cum nudæ penuriæ aliquam consolationem quæreret: Mecum hîc nihil habeo, inquit: cras veni ad ciuitatem, sumens à me, tuæ necessitati quæ dare valeo, cum charitate. Cum quæ dimissa muliere, cœpto itineri inisteret, meliore tactus cogitatione, Voca mulierem, episcopus dixit. Quis scit, si vsque manè viam? Hodie compleat acceptio datum, nè ego iudicium, illa sentiat damnum. Et data cappa, qua amictus erat, reliquit exemplum bonum: vt opus non tardet, nescientibus quid futura pariat dies.

Interea in purpura natus Otho rex tertius, causa scandendi culmen imperij, vt mos est à Magno Carolo regum Francorum, multo comitatu Romam intrauit, optatum diu caput Latine terræ: ostendit se, quasi post Deum altera iustitia veniat, iniqui omnes tremunt, boni magno gaudio gaudent. Fecit, propter quod venit: quem ipse in facellum suum tractum posuit Papa Gregorius Cæsarem, benedixit quæ, & populus Kyrie eleison celsa voce cantauit. Ascendit ille vnctus cum corona imperij Imperator Augustus, gerens sidereos vultus, & bonæ voluntatis plena præcordia ferens. Post hæc facta est Synodus, & zelo iuris ductus Moguntinus Archiepiscopus, antiquam cantilenam cantat, & episcopum sanctum à quiete monasterij ad relictos greges reuocare instituit. Assentit Papa Gregorius, & semel susceptum gregem non posse impunè eum dimittere, scripturæ sententijs asseuerat: velit nolit vir Dei, eat, inquit sedentes episcopi: aliter vinculis neclatur anathematis. At ille secretum petens, ad Papam ait: Hostis quieti meæ inuidet, qui vos suo stimulo instigat, vt eò me redire compellatis, vbi animarũ fructum hon faciam, detrimenta animæ meæ immania capiam. Mitiga ærumnam meam, defectui meo remediũ appone, tristi recessui meo da vel vnũ solatium. Si audiunt oues meæ quàm clamò vocẽ, viuens morior cum eis: sin minùs, pietas tua mihi succurrat, vt verba vitæ eis spernentibus, cum licentia tua vadam ad exterarum & incultas gentes, quæ nesciunt nomen Domini. Acquieuit libens voluntati hominis Dei Papa Gregorius, vt erat satis bonus, quantum permisit vaga iuuentus. Relinquit S. Adalbertus monasterium non sine magno planctu suo & fratrum, molestè ferēs ruptam quietem, sed habens de illo martyrio spem viam, cuius in suo pectore ardebat longum desiderium. Homo Dei, nè timeas hominis causa: vade securus: stella maris tuum iter anteibit, & dux bonorum Petrus fidelissimus comes cohærebit.

Igitur cum puero Imperatore Alpium nubila tranans, causa orationis Turones pedibus petit, vbi corpore iacens beneficia præstat, qui nullo loco se rogatibus negat, baculus pauperum, dulcissima mater peccatorũ benignus Martinus, & larga manu dare paratus. Parisios quoquẽ pedes venit, vbi sanctus & preciosissimus martyr Areopagita Dionysius, fuso sanguine, corpore requiescit: qui Athenis Philosophiæ studuit, vbi quem Paulus prædicabat, ignoto Deo ara posita erat: qui etiam Gallis euangelizandi responsa accepit, quandò optimus Clemens Petri sedem tertius sedit, & dum paganis Christum ingereret, pulcherrimo martyrio vitam finiuit. Cuius hoc inter cætera est gloriosum & mirabile, quia post necem religiosus truncus proprium caput manibus

Eius dictũ
memorabi-
le.

Procer
clericus
casti-
gatur à Deo

Otho 3. Im-
perator. Ro-
mæ vngitur
à Pontifice
Gregorio v.

S. Adalber-
tus inuisc
Turones p-
pter S. Mar-
tinum.

Act. 17.

portauit, & sequens multitudo angelorum, laudes Deo cecinerunt. Populo cali semper gaudium est de triumpho terræ. Vndè & nunc exultans iubilat de charissimo Dionysio, & Gloria tibi Domine in excelsis, resultat. Ad quem misericordie largum si quis peccator confugerit, nunquam sine misericordia recedit. Hinc caput inclinans, ad Floriacum, monachorum ingens cœnobium, auido cursu volat: vbi corpore iacet & miraculis fulget magister mundo morientium, & tota mente caelestia quarentium, re scilicet ac nomine Benedictus, vino & oleo infirmorum medicus egregius, sub ymbrarum pullorum Dei toto orbe incluta mater. Nec dimisit, vbi corpus discipuli quieuit, vbi & primus monachorum gregem rexit Abbas Maurus, signo sanctitatis & miraculorum dulcedine magistro similimus. Horum sacra domicilia, & si qua occurrunt similia, quem desiderium æternorum afflatit, Adalbertus pede circunvolat, & adiutores ad sua prælia vocat. Hinc ad Imperatorem redit, qui hominem Dei adeo dilexit, cuius morem nobilem nouimus: quia omnes bonos eo plus amare studuit, quo vnnumquaque sua virtus & bonitas maiorem fecit. Cum illo autem aliquot dies commoratus, nec nocte nisi sub conspectu Imperatoris iacere permittitur. Horis congruis semper de caelestibus docuit regis pueros, & assistentes proceres suauissimè admonuit, nè vel parùm rebus infimis & terrenis animos affigerent, nè prociùl à Deo proiecti, pro paruo gaudio æterna tormenta subirent. Noctibus quoque calcos dormientium clam raptos aqua abluit discipulus humilitatis, manibus suis lutum deterfit, lotos restituit.

Ibi nocte sopora parùm molli lecto requiescens, vitæ suæ desiderabilem terminum adpexit, quanuis ipse non noster, quid sibi veller somnium, donè tactus spiritu alienigena hoc reuelauit. Putabat se videre in domo maioris fratris duos lectos benè preparamos: vnus erat suus, alter erat fratribus destinatus: pulcher ille quidem & decorus, sed qui suus debuit esse, multo elegantior refulsit, purpureus & floridus, & incomparabili ornamento preciosè vestitus. Erat autem in superiori panno capitali aureis literis inscriptum: Munus hoc donat tibi filia regis. Quod somnium cum coram Imperatore quibusdam familiaribus exponeret, cui viua ingenium natura dedit, & præclara facundia insignem fecit, Leo palatij episcopus pulchrè alludens, ait: Hoc tibi citò inuenies, quod quæris: dono virginis proculdubio martyr eris. Nec minùs, quod vidit de lecto fratrum, partim ante se vidit, partim hoc anno esse completum sic colligeme cum. Quinque fratres habuit: omnium animas gladius pertransiuit. Ex quibus maior frater in seruitium Imperatoris profectus, paganis expugnandis operam nauauit: vbi etiam cum Boleslao Polonorum Duce gratiam amicitie promeruit: porò apud Imperatorem questus est, Ducem Boemorum Boleslaum sine misericordia se suosque fratres multis malis affecisse. Huius in aduentum & seros reditus, relictis domi quatuor fratres pacem impetrarunt, ex parte Ducis securitatem & sacramenta acceperunt. Pròh diuinam humanamque fidem: nunquid non est catholicus melior pagano? Væ homini, cui in cordis vena malus dolus salit. Eheu nostra infelicia tempora: sapientem vocamus, cui ad fallendum calet ingenium, cui in ore mel, in corde fel latet. Ecce iterum Iudas, qui per pacem didicit facere bellum: promittit vitam, vt inferat mortem: dat Boleslaus fidem, vt inopinatò occidat fratrem. Nec longè quæras exemplum: in eadem linea sanguinis occidit frater suus S. Venceslaus. Interea quis non deploret squalores miseriae nostræ? Quis non exhorreat cæcum natum hominem nostrum? Dum nescit cauere minus, incurrit peccatum maius: dum quò cæca voluntas ducit, nascitur peccatum de peccato, non habet finem, donè cadat, vndè non resurgat, in delictum maximum: & fit misero modo, quia cum potest, non vult, dulce peccatum non valet dimittere possit, etiam cum vult.

Apoc. 6.
Psal. 68.

Matth. 27.

Ità nunc aliud cogitans, aliud loquens, peruenit ad homicidium, & Vindica Domine sanguinem, vox clamat de terra ad cælum. Homo, complèsti propheticum, apponens iniquitatem super iniquitatem: expecta nunc illud Euangelicum: Sanguis, qui effusus est, super te & super filios tuos. Itaque sacramento fidit liber populus, per campum ambulat. non enim data fide bellum cogitat: stat proximo periculo ciuitas secura. Ecce hostes eximprovisò veniunt, armatus exercitus apertum bellum indicit, & diffusa multitudine ciuitatem circuncingit. Sexta die in vigilia preciosi martyris Venceslai bella incipiunt, nihilò minùs & sabbato certatim insistant. Honorare festum diem nesciunt, qui dulcia scelera tanquam epulas amant: nec iuuat, quòd vrbanum diem sanctum obseruari petunt, contra quos forenses superbiae verba iaculantur: Si, inquit

Floriacense
cœnobium.

Sacra loca
inuisit.

Vide humili-
tatem.

Viso in
somnia S.
Adalberti.

Boleslaus
Dux Polon-
niae.

Boleslaus
Boemiae
Dux.

inquiunt, vester sanctus est Venceslaus, noster utique est Boleslaus. Sed quantum post caperent civitatem, poenas dedit asperum verbum. Civium namque gladio die illa ceciderunt hostium multa capita, & omnes, qui in illo concilio fuerunt, aut moriebantur, aut caeci & dispersi male vivunt. Cessit civilibus bellis faucia civitas, miserabili excidio sunt familia dispersa, bona cuncta iacent in manu inimicorum, inundat plangens mulierum, stupet mortua facies puerorum comminantes dexteras virorum, stat silentium spectantium clericorum. Sancti viri quatuor, strenui bello, & nescij cedere loco, dum, de quo diximus, Radda clericus consilium dedit, parum valentia arma dimiserunt, & quam praeliando pulchram mortem putarunt, confugiendo ad ecclesiam, ut est in humanis oculis, turpem acceperunt. Nam falsa data spes vivendi, & dum exeuntes ecclesiam, sponte in manus hostium vadunt, fefellit manus senioris, & in conspectu omnium speciosa corpora excepere sententiam capitalem. Haec tunc ita gesta sunt: sed hoc tempore, quando digna indigni scribimus, gladio occubuit etiam frater natu maximus. Completa autem est pij Adalberti visio tota, dum ante se quatuor fratrum, postea hoc anno maximi fratris mors subsecuta est: quorum mortibus mors sua quanto foret praestantior, sicut & lectus eius illorum lectulo visus est elegantior, nemo non intelligit, qui ipsum causa Dei, illos seculi & vitae defendenda causa, cecidisse cognoscit.

Ceduntur
fratres S.
Adalberti.

Vidit etiam in monasterio aliam visionem, quam non de se, sed quasi de aliquo alio reverentissimis viris ita exposuit. Agnosco hominem, cui duos ordines in caelo Deus aridens digito demonstravit, unum purpurei splendoris, alterum ultra quam dici possit nivei candoris. Inter hos & illos, blanda vox ait, manet te locus & certa sedes. Ergo quem suo labori adiutor Deus preparavit, Ducem Polonorum Boleslaum rerum dubius petit: cuius auxilio nuncios suos misit ad populum sibi commissum, & multoties contradicentem, interrogans, si ipsum recipere vellent. Interim cum Boleslao nunciorum reditum expectat. Qui cum advenissent, plenam contumelias legatione reportarunt: Bene venias, inquiunt Boemi, ad non semel refutatam plebem. Mira res: ad populum iam sponte venis, quem semper inuitu vocare & retinere necesse fuit. Scimus quid cogites, o homo. Omnino nolumus, nec est tibi locus in populo tuo, qui vis vindicare occisos fratres tuos vulnere magno. Accipiens ille libellum repudij & superborum contumelias, non minus exhilaratur, quam solent homines, cum praeter spem laetum nuncium & honores sibi delatos accipiunt. Dirupisti, inquit, Domine vincula mea. Hoc est, quod expectans expectavi, desiderio desideravi. Ablatum est periculum meum. Qua possim ratione illum pascere gregem, qui in faciem respondet, nolle se me habere pastorem? Eugè, non est quod timeam reuocantem amplius Papam, nec tristitia ferentem Metropolitanam immitis epistolam. Qui iam ante paganis operibus in fugam me compulerunt, ecce palam dicunt: Nolumus te. Igitur soluto fune, liber Episcopus apprehendit circumfluentibus animis prosequi desiderium, quod in corde ardebat, speciosi martyrij, Apostolica ad hoc usus licentia: duosque socios, quos putabat sacro bello futuros aptiores, magisque idoneos portando euangelio, itineris comites delegit. Prius tamen, ut mater regula docet, & viva verba patrum lingua monent, oratione fratrum, quasi ferrea chlamyde munitus, ad agonem currere coepit. Dux autem Boleslaus diligebat eum: quem rogat, ut se adiuuet, videns videat, quomodo in terram Prussorum nauigio se exponat ob quarendas animas, & vomere Dei proscindendas incultas gentes. Completo Dux iussa spiritualis patris, quantum ut apud ipsum permaneret, summo opere optaret: sed retardare sanctum propositum ausus non erat.

Alia sancti
viri visio.

Boemi illa
respuunt.

Est in parte regni civitas magna Gnesna, ubi sacro corpori placuit quiescere, ubi mille miraculis fulget, & si ex corde veniunt, recta petentibus salutes currunt. Ibi ergo, quia in via sua erat, cuius longo tempore silentium excecavit, Missam celebrat sacras hostias oblaturus, via mox & ipse Christo futurus. Baptizat populum grandem nimis. Inde nullas mores necit, nauim ascendit, quam ne prophanus quis tangere praesumat, Dux sollicitus multo milite armaverat. Non post multos dies carina secante terga maris, Deum nescientibus illabuntur Prussorum terris. Festinantes vero nauta, sanctum onus deponunt, & nocturno auxilio remeantes, securam fugam capeunt. Rapit ergo homo Deo plenus, missurus retia sua super horridum mare, si forte veniat, quod in mensa Dei edendum apponat: aut si nullum piscem capiat, saltem in nomine filij Dei oblatum calicem bibat. Feruet in eo spes ardua pro Christo moriendi, & in viridi corde vivus ignis vim habet ardendi, tanquam in aureo altari accensa aromata flagent,

Gnesna in
numeris cor-
ruscat mira-
culis,

&

Venit in Prussiam. & fumantia scandūt. Ergò miles Dei cum duobus socijs intrauit in paruum quendam locum, qui circumbibente vnda fluminis, imitatur insulæ vultum. Ibi aliquot hasere dies, & fama volans paganorum auribus inuexit, habere se hospites ignoto habitu & cultu inaudito. Primum eximprouisò homines non plures parua naue veniunt, dant saltum in terras, barbarum nescio quid fremunt, magna ira fumant, & hospites quarunt. Res regis, ros mellis tum episcopi in ore fuit, codex Psalmodum ante illum in gremio iacebat, in quo omnia verba oris Dei, in quo summa salutis & vita hominis certa manet & clausa sedet. Ad quem vnus ex eis peiorum pessimus propius accessit, nil boni loquens, nodosa brachia altè extulit, & cum conto, quo nauem impulerat, caelestia meditantem episcopum inter scapulas fortissimè percussit. Si non abitis, inquit, citius, capite plectemini, vexati duris pœnis & mortibus ingratas. Euolat è manibus volumen excussum, alia ex parte ipse humi stratus, dat oscula virenti terræ, mentè extensus & corpore toto. Exterior corrumpitur homo, ad vitam nouatur interior, per penetralia cordis erupit vox lætitiæ & salutis: Benedictus, inquit, Deus, benedicta misericordia Dei: si plus non accipiam pro crucifixo meo, vnum preciosum ictum habeo. Homo Dei, putasne simplex plaga splendeat in dorso tuo, aut precium habeat super terram talia libenter pati in memoriam filij Dei? Vtique non sic margarita in sterquilinio, non purpura regis in populo, nec facies rosæ in terræ gremio, adhuc verò nec aureus sol relucet in cælo, vt in corde pio ictus vnus pro Christo hilariter exceptus.

Quid verò inde secutum est? Foràs eieciti, veniunt in mercatum, vbi confluerat vnda populorum: circumstant subito cælicolam virum longo agmine capita canum, pandunt cruentos rictus, interrogant vndè esset, quid quæreret, quare venisset, quem nemo vocârit. Lupi sanguinem sitiunt, minantur mortè, quòd ad eos apportaret vitam. Donec loquatur, vix expectant: horrent, & derident: melius enim non sciunt: loqui iubèt, & capita mouent. Accinxit verò ille vt vir lûbos suos, os aperuit: & quia multa audire nequeunt, breuiter eos alloquitur: De terra Polonorum, quam Boleslaus proximus Christo Domino procurat, ad vos pro vestra salute venio seruus illius, qui fecit cælum & terram, mare & cuncta animantia: venio vos tollere è manu diaboli & faucibus immanis Auerni, vt cognoscatis creatorem vestrum, & deponatis sacrilegos ritus, abrenunciantes mortiferis vijs & cunctis immunditijs: vt abluti balneo salutis, efficiamini Christiani in Christo, habentes in ipso remissionem peccatorum, & regnû immortalitatis in cælorum. Hæc sanctus. Illi verò iam dudum dedignant, caelestia verba irridunt, baculis terram percutiunt, aërem mugitibus implent, manus tamen non iniiciunt, sed furorè dictant, & verba districtæ seueritatis ad aures hospitem mittunt: Propter tales, inquiunt, noua non nascuntur animalia, vetera moriuntur. Exeuntes exite de finibus nostris. Si citò non retrofertis pedem, crudelibus pœnis afflicti, mala morte peribitis. Illi verò, qui in ingressu regni positus, bonos hospites eo loci esse permisit, mortem, domus inflammationem, bonorum direptionem, coniugis & liberorû distractionem, spumante ira minantur. Videns athleta Christi nullum fructum animarû sequi, & opratæ mortis spem auferri, deiecit animum: & tristitia magna affectus, varios curarû astus casto in pectore versat, dicitque fratribus: Pressi magnis difficultatibus, quid cõsilij capiemus? Equidem quòd nos vertamus, non video. Habitus corporum & horror vestium nostrarum, vt sentio, paganis animis non parum offensionis affert. Vndè, si placet, vestimenta mutemus: clericam æqualem, pendentes capillis, crescere sinamus: tonsa barbæ comas pro dire non prohibeamus: forsân non agniti, melius poterimus operari salutè, si similes illorum effecti, familiaris cohabitemus, alloquamur & conuiuiamus: laborantes quoquè manibus proprijs, victum quæramus instar apostolorum, absconsa mente reuoluamus sensum psalmodum. Interea prosperatè misericordia Saluatoris, fiet aliquid salutis, vt dum arte hac & hac fraude cos opinio deludit, euangelizandi occasio certa veniat: ita aut inuentarum animarum thesaurum magnum lucrabimur, aut dulcem vitam pro dulcissimo Christo fundentes, desiderata morte occumbemus. Ergò viso consilio meliora sperans, conceptum mœrorè gaudij gladio confecit, egressurus è regione mala. Accessis animis, mouet gressus: ad ferociû quidè Luiticorum idola surda prædicationis equos flectere placuit, quorû linguâ callebat, & quos necdû mutata veste & habitu fallere potuit. Hoc tû ingenio, hoc dolo bono cogitavit, vt Christo acquireret nouû populû, aut longis desiderijs imponeret finem. Sed ò venerabile caput, quid te fatigas implexis cogitationibus? Propè est, quod quæris: non necesse habes longam

Luitici, vt quibusdam placet, sunt qui alias Villicum dicuntur.

fusci-

fuscipere professionē: dabit tibi Deus breui itinere illud assequi, quod tam multo tempore quasiuisti recto ore, mundo corde, animo toto. Ecce pulchritudo tua: ecce in foribus, cuius nescit homo precium, felix & incomparabile martyrium, ut nostro etiam æuo virginis ille filius insperato faciat martyrem suum. O quam pulchrè risit cælum, quando cum corona martyrij intrantem vidit Sclauum.

Romæ interea in monasterio, quo sanctus iste in philosophia Benedicti patris nutritus erat, diuina huiusmodi reuelatio facta est. Inter plures visiones, quas vidit rapta mente sepè ad superna leuatus, vidit & istam crucifixus mundo Iohannes monachus & Abbas. Venerunt à cælo vsque ad terram descensu delectabili, eleganti adspectu duo lineamenta, instar niuis cãdida, absque vlla vel ruga vel macula. Vnum ex eis accepit, quem querere venit: possedit charum pignus & dulce onus, fruens fruitur suo Adalbertus, intrat cælum aureum tramite recto. Quis aliud linteū suo amplexu acceperit, & ad Deum portarit: ab eius ore, fateor, nunquam excutere potuimus: & ideò siue hic, siue alter sit, certa mente nescimus. Nec hoc nos fatigat, qui nostrum intercessorem in manibus habemus: Adalbertum Domine tuum sancta sanctorū intrasse cognouimus, & amantes veneramur: & licet nunquam sanguinem funderet, quæ est vera beatitudo, & passi Christi quædam similitudo, tamen morum humilitate & puro ac intimo Dei amore verè esset filius cælorum, & qui nunquam peccauerit, frater angelorum. Hac hora pater Nilus ad monasterium eius per spirituales hæc verba misit, dicens: Notum sit vestræ dulcissimæ fraternitati, quia amicus noster bonã viam habet Adalbertus, qui verè cum spiritu sancto ambulauit.

Viso Iohannis Abbatis.

Interea ipse beatus Adalbertus in terra pagana cum socijs suis carpit iter secus litora maris, & fit repente collisio vndarum, quasi se moueat aliqua ingens bellua maris, & aures gradientium fragor ille validus penetrat. Comites securi audiunt, medius senior vehementissimè obstupuit, & velut pauida mulier consternatus exhorruit. Cui Gaudentius, ex parte patris caro & frater suus, subridens ait: Pauet fortitudo tua audacissime miles? Si insiliret in nos armata & ad cædem prompta manus, quid tum faceres, qui nunc inaniter formidas? Respondit ille: Nos sumus fragiles, tu fortis: nos imbecilles, tu potens. Nos certè & minima timemus: sed eo meliùs Deus noster refugium & virtus, quo est maior inopia mentis, & virium parua supellex. Eo feliciùs, eo gloriôsius diligam te Domine virtus mea, quo sentiens meam infirmitatem, cognosco te esse meam virtutem. Vidit & idem Gaudentius sequenti nocte somnium, quo ludentibus verbis irrisit pauculentem episcopum. Ingressus delectabile oratorium, aduertit paratum pontificem Adalbertum celebrãse Missam. Comeſto autem sacrificio, cum vestimenta plicarent, propius accessit ad cornu altaris: in cuius medio stetit calix aureus, acclinat collum, os apponit, haurire de aureo calice conatur. Aduolat cursu rapido custos sacri altaris, vndè talia præsumat, insolentem Gaudentium seuerioribus dictis increpans: Non licet, ait, faucibus tuis de aureo calice sumere potum vitæ: solus totum bibere debet, qui pro Christo immolato missa oratione legauit: tibi sicco palato nec gutta remanebit. Manè factò Gaudentius inquit: Audi senior meus noctis somnium, quod vidi. Expleta Missa, quam celebrãsti in templo Dei, accessi ut potum sumerem de aureo calice, qui stetit in medio altari, & prohibuit me minister altaris, dicens: Alieno nequaquam licet: pontifex totum sumere debet. Respondit beatus Adalbertus, passioni propinquans: Mi frater, iubente Deo somnium tuum prosperos habeat progressus: peccans caro peccati, donum Dei non impediatur: misericordia creatoris victoriam obtineat.

Vide sancti viri humilitatem.

Somnium Gaudentij.

Igitur sexta feria Gaudentius, sancto viro duplex germanus, cum scandens sol tres horas propè complèssset, Missarum solennia in lato gramine celebrat: postea parum opsonij recumbentes accipiunt, ut in fortitudine cibi positum vigorem fessã membra recuperarent, & viam longam sine labore reparati pedes citiùs conficerent. Pulsã fame, recreati surgunt, & pergere incipiunt: at non longè ab eo loco, vbi cibum sumpserant, inualeſcẽte lassitudine capita deponunt, somnoque ob vexata corpora indulgēt. Dum igitur dormitant & dormiunt omnes, adest sonitus armorum, hasta fulgurans, sonans clypeus & gladius acutus. Cuiusdam frater à Polonis occisus erat: is barbarus zelo incitatus venit, & cum illo alij, qui exultarent in rebus pessimis, conspirauerant: ductique poenitentia, quòd eos à se dimississent, impetu magno accurrunt, desilientesque ab equis, cursu rapido in illos irruunt, requiem hospitem turbant, vincula haud secus atque latronibus iniiciunt, manus & brachia Christianorum stringunt.

Homines impij irruunt in sanctū virum, & socios eius.

Stupent

Stupent fratres, & non valdè suauiter expergefati, inopinantes vincula & hostes conspiciunt: nec minùs, qui hoc spectaculum votis omnibus semper experierat, nunc magnus Adalbertus timet, & velut homo amaræ mortis gustum exhorruit, vltra, quàm solet, confternata mens quadam ignauia laborat: moritura caro colorem mutat, pauore vita tremula hebet. Sed nemo miretur non nihil fractum defecisse sanctum, qui tot annis inter tentationũ ventos & tempestates ceu arbor incõuulsa stetit, maximè nunc, quando propinquante termino palmam accipere debet. Nõnne maior Dominus, redemptio nostra Christus, propinquante passione sanguinem sudat, & qui potestatem ponendi & sumendi animam habet, sequentibus discipulis tristem se asserit vsque ad mortem? Si Deus trepidat, turpe est, si homo paucat, cum carnis mors propè accedit? Purgantur electi timore mortis, sine quibus non sunt, à leuibus peccatis, & si qua vestigia remanent criminum raris maculis. Vir bone, quid times? Cur inerti pauore tabescis? Deum tuum secutus, sanguinem fundis: quo fuso, securum commeatum & liberum iter habes ad cælum, sine occurfu insultantium dæmonum, sine obiectione vel minima peccatorum. Martyribus certè non occurrit accusans sathan, nec verbum procul fugiens, eò quòd Saluatoris vmbra imitantur. Et sicut Dominus sine peccato propter nos mortuus est, ita & martyres, quanuis criminũ rei, fuso sanguine propter Deum, omninò cunctis peccatis carebunt. Ceteri sancti, quanuis candidam & odoriferam vitam ante Dei oculos habuerunt, de hoc seculo securi non recedunt, sed circa extrema infinita angustia laborant, nescientes vtrum eorũ vita, munda ab eo iudicetur & digna, cuius comparatione sunt immunda omnia. Martyrio autem stat sua ratio, res tuta & singularis gloria: quam accipere pro dono Dei meruit rara auis terrarum, felix infeliciũ nostrorum Adalbertus temporum. O quàm beatum, o quàm gloriam plenum ita mori, vt non appareant vlla peccata: quoniam quæ secundum fidem lauantur in baptismo, extinguuntur in martyrio. Iam quanta dignitas, quanta securitas lætitia? O quales opes & diuitiæ, claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus: & aperire statim interiores, vt videantur angeli & Deus, cuius pulchrum est omne quod fecit, & pulcherrimus ipse. Nec erit iam vllum malum, quia eò peruenitur, vbi adest omne bonum. Vbi quid ignorat, qui omnia scientem nouit? quid non habet, qui omnia habentem habet? Vbi quem non potest adiuuare miserum, cui est præmium Deus, ostendens illi seipsum? Harum sententiarum habemus te testem clarum, qui in hoc mundo positus, morum virtutibus viruisti, & in his seruata humilitate, mirabilius claruisti: nunc pro Christo mortuus, cælesti beneficio & miraculorum dulcedine clarior, immò clarissimus innotescis. Palàm loquebaris, sub cælo nihil speciosius, nihil quicquam esse suauius, quàm pro dulcissimo Iesu Christo dulcè ponere vitam. Et nunc monstas quàm benè & feliciter viuas, quando ad tua ossa mortua tot salutes exeunt, tot signa sine tadio currunt.

Aiunt, qui illi agoni interfuerunt, quòd nec verbum vnum ediderit pallens episcopus, nisi quando ligatum ad montis supercilium duxerunt, vbi septem lanceis pulchra eius viscera forarunt, ad illum tunc, cuius lancea debuit ictum, & toruo adpectu occidendum martyrem in loco statuit, hoc vnum verbum, *Quid vis?* pater exili voce interrogans fatur. Habes, quod semper volebas mori, passus pro desiderato Christo, hac die felix victima factus, qua die Saluator pro te & pro mundo est crucifixus, & ipse tunc sanans languidum magnum, totum hunc mundum, nunc verò te faciens martyrem suum. Nè timeas periculum, eò quòd est mors amara, mors anxia. Nam si esset nulla mortis molestia, canente mellifluo Gregorio, non esset tanta martyrum gloria. Septem donis ditauit te Christus, virtute multa fluxit tibi gratia sancti spiritus: nunc in eius honorem septem lanceis confixus, amplectere desiderabilem Christum. Quicquid peccasti in hoc tempore, quod voluitur septem diebus, expians & expurgas septem vulneribus, calca abyssum & terram sub pedibus: vltra omnem creaturam scandens, apprehende dulcem creatorem. Beatus homo, quem possedit gloria paradisi, quem accepit confessio & pulchritudo ante oculos Dei, vt sapiat ex sententia, quæ solet dicere, quòd oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus se. Vocat nunc te cor contritum, vocat nostrorum temporũ infinitus error: clamat tibi felicissime martyr nostrarum miseriarum magnus clamor. Tu cum purpureis proceribus in cõspectu Dei delectatus, tu cum suauifonis angelorum vocibus intra sancta sanctorum epularus, nè obliuiscaris veros captiuos, non sentientes, in quanta tribulatione versetur. Tu qui multa potes ad regis chortem, fac nobis legem & iustitiam de

Luc. 22.
Iohan. 10.
Matth. 26.

Iob 41.

Martyrij
prærogati-
ua.

Miracula
ad eius fa-
cra ossa.

7. Lanceis est
confossus in
parascue.

1. Cor. 2.

Author in-
uocat S.
Adalbertũ.

de iniquo odio tantorum hostium : quia & nunc cum Christo regnum tenens, necesse est illud Satyricum depromas :

O curas hominum, ô quantum est in rebus inane.

Ad grandem miseriam necessarium est magnum adiutorium. Veniat tecum non vnus sanctus: salus hominum quorum est ars, flet tecum angelorum sana pars. O amor, qui regis omnia caelo, respice miseris terras animo benigno, in quibus hoc æuo magna grassatur iniquitas. Fac quod fecisti, terra factus propter pietatē, fuso sanguine propter nimiam charitatem. Dic tu ante omnes, dic ex quibus nouus martyr enatus, dic bone Adalberte: Deus optime, miserare nostræ Lunę varios labores, compesce æstuatis auaritiæ in immensum crescentes errores: qui meretricis pulchritudine amorem Dei, maximè hoc æuo, commutare volunt in amorem seculi, bonum dicentes, malum in fine ferentes. Promittunt delectare, & faciunt laborare: dicunt se adiuuare, & non nisi nocere nouerunt. Quibus conuenit illud poëta:

Fistula dulce canit, volucrum dum decipit auceps.

immò conuenit illud Euangelicum: Quid proficit homo, si vniuersum mundum lucratur, animæ verò suæ detrimentum patitur? Quod flet in sacro eloquio, qui securus suus, de nostro periculo timidus est: quia stantes inter mille globos nunquàm dormiētis diaboli, habētes & ingenitæ naturæ centum pericula, nutrimus adhuc auaritiæ sæuam pestem, vt res extra nos, perdat intus nos. Eheu, inquit, in presentium rerum voluptatibus positi, quo amplius concupita acquirimus, eo amplius os patens auaritiæ in immensum aperimus. Nescio, miseri quid simile patiamur: post explorationem voluptatum amplius esurimus, & adeptis carnalium rerum oblectamentis, nunquàm dicimus, Sufficit. Hoc est cōmune malum omnium, maximè hæc est miseria mea, & si qui sunt, mei similia: qui non nisi spiritualia debuimus, propè sola carnalia cogitamus. Si quid potes, immò quia potes, nostris medere vulneribus. Sed ad rem.

Primum dux & magister nefariæ cohortis, furore igneus, perforat penetralia cordis. Post saliente malitia & corrente manu, cæteri scelus peragunt. Vt autē ostenderet clemens diuinitas, quàm soluta essent seruo suo carcer seculi, compedes magnæ & peccatorum vincula cuncta: postquam sanctū corpus secarunt, nemine soluente, ligatæ manus per se solutæ sunt. Ipse verò amicam mortē amplexus, quam semper sequēs dilexit, in modum crucis manus extendit: cadens cadauer matrem terrā occupat, anima sancta ad vitam feliciter intrat, admirans risum Dei & gaudia canentis cæli. Reliquisti sub pedibus pulchrum hoc, quod apparet: experire nunc quod intrinsecus later: post fletus hominum transi in latum numerū angelorum, vbi te vident læti omnes sancti, maximè martyres Christi. Adhuc vltra angelum martyr ad martyrum regē ascendit cum gloria, ad omnium Saluatorem, ad ipsum, à cuius conspectu fugit cælum & terra: loquere facie ad faciem, quasi homo ad amicum suum. Effugisti quid non amaritudinis? quid non habes dulcedinis? Vbi sunt altæ contemplationes internæ refectionis: vbi est cibus & potus, laus perpetua creatoris. Ipsa die, dicunt, dum quidam presbyter Missam faceret, & sacras hostias iuxta ritum religionis offerret, reuelans spiritus ad aures dixit, vt beati martyris Adalberti suffragia laboranti mūdo imploraret. Paret ille libens monitis diuinis, & intra memoriam sanctorum martyrum Adalbertum vocat, vt nostris erroribus apud diuinam misericordiam mactata hostia intercedat.

Igitur impij viri duos fratres immisericorditer ligatos secū ducunt, & sancti viri nobile caput à reliquo corpore separant, atq; sub fida custodia vtrunque partē asseruāt. Nè putes religionis causa id eos facere, qui non nisi prophana sapiunt: à Duce finitimo Boleslao grandem pecuniā accepturos se sperant, vt res erat, quando reuerendissimū corpus & caput, thesaurum desiderabilē vendunt. Vos quidem fecistis pro vestra infania: sed ô qualem imprudentes peperistis beatitudinem. Volenti illi vos cōuertere ad Christum Saluatorem, vos nolentes conciliastis immortalē dignitatem. Passus est preciosissimus martyr Adalbertus, qua die pius Georgius est saxo tritus. Benè autē ambo vno die, quia se petentibus vterq; bonus affulget crebris miraculis, & prestō est egris mortalibus. Ecce iterum boni, iterumq; & crebrò mihi estis appelladi. Loquimini ad cor cæli, surgat stella maris, iungat se angelus bonus, & ppitius Petrus sequatur & omnis sanctus. Propter Deum loquimini bonū de viuis miseris, bonū in conspectu principis: Præstate Domino Deo propter dilectū filium in spiritu sancto, cuius est gloria, hominū salus, regnum & imperium, sana pars angelorum: cum quo fuere & sunt & veniunt aurea regna immortalium seculorum, Amen.

VITA F. ÆGIDII, VIRI SANCTISSIMI,
QUI EVIT E PRIMIS SOCIIS BEATISSIMI FRANCISCI
Assisinas, è quodam Germanico codice per F. Laur. Surium Latine conuersa. Codicis
autem Germanici auctor testatur se ex fide dignis Latinis codicibus illam
collegisse. Nondum cognoui Aegidium hunc catalogo Sanctorum
adscriptum. Quantum autem ei tribuerit S. Bonauentura,
ex historia hac discere licebit.

Aprilis 23.

Duo primi
 socij S. Fran-
 cisci.

F. Aegidius
 illis tertium
 se adiungit.

Induit ha-
 bitum Fran-
 ciscanorū.

Inuist S.
 Iacobum,
 multam fa-
 mem perfe-
 rens.

Illudunt ei
 sapissimè
 homines
 mali.

Visit terrā
 sanctam.

Beatus Franciscus Assisinas tertius socius fuit frater Aegidius, ex eorum numero, qui conuersi aut laici fratres vocantur. Is patriam habuit Assisium: cumq; didicisset e ciuibus suis dominū Bernardum, virū eius vrbs primarium, & dominum Petrum, summā ædis ibidem canonicum, rebus suis in pauperes erogatis, sancti Francisci complexus institutū, octiduo post, diuino instinctu permotus, venit ad S. Franciscum, modis omnibus ad eius viuendi rationem se accommodaturus. Cum autē ignoraret, vbi tum esset S. Franciscus, Deum rogauit, vt rectā ipsū ad eum perduceret. Audiuit eum Dominus, venitq; ad horreū, in quo vir sanctus cum duobus socijs morabatur. Cogitanti verò illi deijs, quæ animo proposuerat, obuius venit S. Franciscus: ad cuius pedes se prosternens Aegidius, petijt in ipsius contuberniū admitti. Eius verò fidem & deuotionem animaduertens S. Franciscus, ait ad eum: Non mediocris hæc Dei gratia est, charissime, quòd te sibi militem & seruum asciscit: confirmansq; eum hortabatur perseuerare in eo instituto, ad quod diuinitus vocaretur. Deinde accitis ad se Bernardo & Petro, ait ad eos: Bonum fratrem adiunxit nobis Deus. Quod cum illi iucundis animis acciperent, simul sumpsere cibum.

Porro S. Franciscus cum Aegidio eunte Assisium, vt compararet pannum, quo Aegidius vestiretur, obtuiam ei venit mulier paupercula, stipem ab ipso petens. Sed cum nihil suppeteret, quod ei daret, angelico vultu versus ad Aegidium, Demus, inquit, charissime, huic foeminae propter Deum pallium, quo indurus es. Ille mox hilariter pallium dedit mulieri: simul autem videbatur ei eleemosyna illa calos penetrare, sensistq; se ingenti quodam animi gaudio perfusum. Paulò post ipsi ferijs S. Georgij induit eum beatus Franciscus habitu Ordinis sui: duxitq; eum secū in forum, vbi hortabatur homines ad agendam pœnitentiam. Dicebat autē illis Aegidius, vt fidem adhiberent S. Franciscus, rectè ipsis consulenti. Inter eundem autem prædixit S. Franciscus propagationem Ordinis sui, dixitq; Aegidio, institutum suum posse nō absurdè comparari piscatori, sagenam in aquam mittenti, & multos pisces capienti, paruos autē reijcienti in aquas, magnos verò colligenti in vasa sua. Postea autē dedit ei beatus Franciscus licentiam visendi S. Iacobum in Hispania: quo toto itinere nunquam fuit expers famis propter paupertatē, quam ferebat causa Dei. Cum aliquandò peteret eleemosynam, nec quicquam vsquā acciperet, in agrū se contulit, atque illic repertas fabas aliquot, præ multa fame comedit: dansq; se quieti, post ad eò surrexit robustus, ac si benè lautus esset dapibus abundè refectus.

Obuium quandoquē habuit pauperē quendam: cuius miseratus nuditatem, abstraxit capitiū de cucullo suo, deditq; ei: ac deindè viginti diebus iuit ipse nudo capite. Cum autē tam deformi habitu veniret in Gallia Cisalpinæ castellū Sicarolum, quidam eum ad se accersuit. Ille verò magna prestus inopia, libens accessit ad hominē, sperans se aliquid ab eo eleemosynæ accepturū. At ille nequam taxillis in manus eius coniectis, rogabat num ludere vellet. putabat enim lusorē & improbū hominem esse. Aegidius verò eam contumeliam placatè ferens, Deus, inquit, ignoscat tibi. Itā ille sepe per mundum ambulās, indignis modis illudebatur. Datus est ei postea socius à beato Franciscus, & facta potestas inuisendi sepulcrū Domini. Venit ergò Brundisium: vbi cum dies multos hærete cogeret, situlam acquisiuit sibi, eaq; per plateas ferens aquam, victū necessarium obtinebat sibi & socio. Deindè transmissō mari, cum multa animi pietate visit sepulcrū Domini, & alia loca sancta. Veniensq; indè ad oppidū quoddam, morabatur illic causa victus sibi parandi labore suo. Terebat enim sportellas ex viminibus, quarū illic magnus vsus erat, extincta corpora deportabat in cœmeterium, & per vicus circun-

circūferebat aquam: ijs laboribus sese sustentans. Si autem nihil horum posset efficere, ad Domini mensam properabat, ostiatim panem mendicans.

Indè redijt ad S. Mariam de Portiuncula: sepè etiam suscipiebat peregrinationes ad S. Michaëlem & S. Nicolaum Barensem. Iter autem faciens, solebat hortari viros & fœminas, vt Deum timerent & amarent, & ob sua malefacta agerent poenitentiam. Supra modū autem studiosus erat ocij vitandi. Cū enim à S. Francisco missus esset Romam, vt illic maneret, quotidie sacrificio audito, ad quatuor milliaria exibat extra Urbem in syluā quandam, atque illic putata ligna apportabat Romam, labore suo alimoniam sibi comparans. Cū aliquadō fœminæ cuidam vendidisset ligna, & illa tanquā homini pio & religioso plus dare vellet, quā initio pacta erat, ipse recipere noluit, sed medio precio illi remisso, Nolo, inquit, vicini ab auaritia. Nulla ille, quāuis abiecta & vilia, modō nē inhonestā essent, recusabat opera, aut facere detrectabat. Vindemiarum tēpore colligebat botros & calcabat atq; exprimebat, nihil pro labore nisi necessaria recipiens. Cū aliquandō decussisset nuces ab arbore, & tāta ei nucū copia data esset, vt nō posset omnes condere in sinū suū, exiens se cucullo, ligatis manicis & capitis, impleuit eā nucibus, sicq; penè nudus ad Urbem rediens, nuces pauperibus distribuit. In monasterio quatuor Coronatorum, quod est apud ædem S. Ioannis Lateranensem, solebat expurgare farinam, dabantq; ei de singulis quartarijs panes septem. Ibat etiam milliari vno ad fontem S. Sixti, haustam indè aquam afferens, quam bibebant monachi, & qua panes pinfebantur. laboris precium erat panis: cuius reliquias dabat egenis. Afferebat aliquandō monachis aquam, & cū quidam ex ea bibere vellet, non permisit. Non possum, inquit, hanc aquam tibi præbere, & reliquam ferre monachis. Quod cū ille molestissimè ferret, & multis conuicijs Aegidium proscinderet, is alia vna allatam aquam importauit in ædes illius conuiciatoris sui: qui hoc officio adeo permotus fuit, vt veniam peteret iniuriæ ei illatæ, quam ille libens dedit.

Nec tamē sic fuit labori intentus Aegidius, vt vnquā preces suas horarias omiserit: sed p̄ligandi ocij causa vel operabatur manibus, vel vacabat precibus & contēplationi, vel boni quippiā loquebatur. Cū esset quandoq; apud Cardinalē & Episcopū Tusculantū, colligeretq; oliuas & alia officia exhiberet, panē ijs laboribus partū afferebat ad eius Cardinalis edes, dicentiq; Cardinali, vt cum alijs pauperibus vesceretur pane domus suæ, ille p̄pheticum illud respondebat: Labores manuum tuarū quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit. Impeditus aliquandō fuit vi imbrīū, nē extrā Cardinalis ædes posset ire ad labores suos. tum verò Cardinalis exhilaratus, iam, inquit, vesceris cibis meis. Sed Aegidius nihil illi respōdit, aliud secū meditans. Conuulit autē se ad culinam, dixitq; coco: Quid itā pateris sordidā esse culinam? Dicente illo, neminē se in p̄fens habere, qui eam purgaret, Aegidius ait: Da mihi pro labore meo quod edam, & ego sordes euerram. Quod cū vtrinq; factū esset, Aegidius ad Cardinalis mēsam iturus, duos secū panes artulit, quos labore suo acquisierat. Itaq; Cardinalis mirabatur tā eum sui propositi tenacē esse. Sed perseuerante etiā postridie pluuia, cū nemo vellet vti Aegidij opera cōductiā, Cardinalis gratulabundus ait ad eū: Profectō nunc meos edes panes. At Aegidius tacitus officinas perlustrabat, inueniensq; duos rubiginosos cultros, illos accuratè repurgauit. Accepit autem pro labore panes duos, quos ad Cardinalis mensam intulit, qui se dolebat semper frustrari spe & expectatione sua.

Sed non adeo suā alijs vnquā locabat operā Aegidius, quin certū sibi seruaret tempus, quo suas persolueret preces. Et si autē in eiusmodi laboribus admirāus potius est, quā imitāsus; at tamē egregiè his confutatur & pudore afficitur ocij illorum, qui laborare nihil volunt. quos Aegidius acriter obiurgare solebat, Si faciatis, inquit, bona quæ nōstis, etiā ad ea bona pertingeris, quæ non nouistis. plus enim inter se distāt verba & opera, quā à cælo terra. Satius autē est quēpiā docere seipsum, quā se neglecto mundū vniuersum. Si vis multa nōsse, multa facito, & submite caput tuum. Insignis cōcionator, est humilitas. Solebat quoque suspirans dicere: Onis balans multū differt ab ea, quæ in pascuis versatur. talis est concio eorū, qui virtutes cōsecrātur. Huic beato viro, vt qui boni esset exēpli, libenter permittebat S. Franciscus, vt vbicunq; vellet commoraretur: sed hac ille libertate vti noluit. Misit ergo eū ad eremitoriū Fabronense, quod est apud Perusiam, vbi ille conficiebat lagenas & arculas, in quibus vitrea pocula & aliæ res imponerētur. Inferabat autē eas in oppidū, nihil nisi victū & tum sibi tum socio necessarias res pro illis accipiens. Semper autē illic ingrediebatur nudis pedibus, & vnica amictus tunica siue cucullo, etiā valdè frigidō cælo. Quidam autē obuiā ei factus,

Kkkk 2

ait

Ocij sum-
moperè vi-
tar.Multo la-
bore tenuē
sibi parat
victum.

Psal. 127.

Non vult
vesci pani-
bus, nisi la-
bore suo ac-
quisitis.Hæc accipi-
enda sunt
de illis, qui
ex desidia
& corpore
nihil facere
volunt.Degit soli-
tarius ad
Perusiam.

ait se sic nolle incedere, etiam si sciret se quamprimū iturum in cælum. Quæ verba, malo demone agente, tantum sfigus in corpore beati viri secutus est, vt putaret se præ algore moriturum. Sed cum ad animum reuocaret, quemadmodum Christus nudis pedibus ambulârit, & tenuiter vestitus fuerit, ilicò concaluit, egitque gratias Deo, qui ipsum diuino suo igne calefecisset. Postquàm autē hoc in loco multos egisser annos, aliquandò in memoriam redijt peccatorum suorum. Itaque in syluam abiens, accito fratre, nudauit corpus suum, funeque collū cingens, præcepit ei, vt ipsum pertraheret ad eum vsque locum, in quo fratres morabâtur. Quò cum peruenisset, sublata voce, Quæso, inquit, fratres miseremini me peccatoris. Accurrentes autem fratres, vt viderunt eum sic nudum, præ commiseratione & deuotione vnâ cum illo fleuerunt, rogabantque vt se indueret. Quibus ille respondit: Non sum ego dignus vocari frater minor: sed si tamen vos mihi vultis reddere habitum meum, pro elemosyna tanquàm indignus & miser eum recipiam. quod ita quoque factum est.

Vir sanctus dum sua peccata confiderat, summe se ipsum deijcit.

Vbi autem beatus Franciscus aduertit magnū eius seruorem, promptamque pro Christo martyrij obeundi voluntatē, cum quibusdam alijs fratribus misit eum ad Saracenos: sed postquàm venit Tunetum, vetitus est à Christianis illic degētibus sermonem habere ad barbaros, verētibus nē eius causa omnes trucidarentur. atque ita compulsus ille fuit cum socijs suis, quauis inuitus, ad beatū Franciscū redire. Excellenti quoque fuit obedientia. Cū enim ageret in monasterio, quod paruū agrum vocant, & nō nihil egressus esset foras, ministri generalis mandato euocatus est Assisium. Mox ergo recta contendit Assisium. Dicentibus autē fratribus, vt prius iret in monasteriū, atque inde se conferret Assisium, respondit: Non ego sum ad monasterium ire iussus, sed Assisium. Itā ille semper exactissimē coluit obedientiam. Frater quidā conquestus ei fuit, iussim se à Guardiano (sic enim vocāt præfectos suos) ire mendicatum panem, cū tamē ipsū videretur longē præstabilius vacare precibus, quàm petendis elemosynis. Respondit autē ei Aegidius: Necdū didicisti, quid sit orare Deum. Vera enim oratio est, si subditus pareat voluntati superioris sui. Est autē non obscurū superbix argumentum, si quis nolit caput suum subdere obedientiæ iugo, sed illud ei potius subducere conetur, vt alia gradiatur via, quæ ei pfectior videatur. Et tamē videmus, dū bos iugū patitur imponi collo suo, horrea frumēto compleri. Certē si quis ea foret animi deuotione, & tam excellenti gratia, vt cū angelis loqueretur: si tamē acciretur à superiori suo, ilicò missò Angelorum colloquio, faciet quod iubere volet prælatus suus: quod quidē Aegidius ipse tali suo declarauit exemplo: Passus aliquandò fuit ecstasim corā summo Pōtifice & Cardinalibus, qui venerāt illū visitatū in monte Perusino. Iussit autē Pontifex, vt quamprimū rediret ad se. Mox ille, qui prius insensilis videbatur, accurrit ad pedes Pontificis, dixitque humiliter culpam suam. Intuitu verò illū Pontifex ad prandiū, vt posset cum eo colloqui, accepitque, cum valdē hilariter. Aderant tū quidam, qui hortarētur Pontificem, vt eū iuberet cantare. Iussit id Pontifex, Aegidius verò sciscitatus est, quid sua sanctitas vellet cantari. sapiusque, id repetens, currebat ad aliū palatij angulum, stetitque, illic pede altero alteri imposito, vsque ad preces Vespertinas. Tum verò sensit Pontifex eū planē extra se raptū, vt qui nullo sensu vti videretur. Cū autē ad coenam accubuisset Pontifex, ait ad eos, qui illic aderant: Ecce nos hominē istū perdidimus. stat enim planē immotus. at tamen probemus iterū obedientiæ vim, quid in eo possit efficere. versusque ad Aegidium, Præcipio, inquit, tibi frater Aegidi in virtute obedientiæ, vt ad te reuertaris. idque factum est. cecidit autē ad pedes Pontificis, & humiliter fatebatur culpā suam, miscebatque peramāter cum Pontifice sermones valdē pios & bonos. Postquàm autē resciiuit fratrem Eliam se Pontifici immorigerū præbuisse (Elias is minister generalis fuit) atque ab eo anathemate plerumque, totum se humi prosternēs, quantum maximē potuit ad terrā corpus apprimebat. Rogatus cur id faceret, Volo, inquit, quoad fieri potest in ima me deprimere, quandoquidem Elias tam profundē corruit, dum vult nimium in sublime scandere.

Insignis eius obedientia.

Intuitu eum Pontifex cū Cardinalibus.

Crebros patitur mētis excessus.

Paupertati summe studet.

Miro sanctā paupertatē studio & amore cōplectebatur vir sanctus. nam tamen operabatur manibus suis, adduci tamē non potuit, vt pro labore suo pecuniam acciperet, contētus rebus vitæ degendæ necessarijs: si quid autē super esset, imperiebatur egenis. Pro eo autē paupertatis amore pstitit illi Deus, vt res necessariae ei suppetere. Cū aliquandò festus esset non mediocriter ex itinere, & ingens eū fames affligeret, iuxta viā se reposuit, pro cibo somnū capturus. Inde expergefactus, reperit ad caput suum dimidiū panem: Deoque gratias agens, comedidit illū, sensitque, non parū inde se viriū accepisse. Degebat quandoque in excelso monte apud castellū Dirurense cū socio, nullo idē populo sciente,

sciente. Toto autē triduo tam multa è cælo nix decidit, vt nullo pacto neq; panis acquirēdi, neq; laboris sui exercendi causa posset egredi. Itaq; rogauit Dominū, vt in tā præfenti necessitate opē ferret sibi & socio suo. Exaudiuit Deus preces eius, pmouitq; cor cuiusdā in castello cōmorantis, vt ad eū S. Laurentij in monte sitam, vbi duo fratres essent, panem & vinū apportaret. Fecit ille sic, atq; etiam alios admonēs eius loci habitatores, effecit vt necessaria quęuis eis suppeditarēt. Cernens id Aegidius, dixit socio suo: Hactenus rogauimus Deū, & exaudiuit nos: nūc porrò gratias ei agamus, & oremus pro illis, qui nobis pstant elemosynas. Multi autē eius castelli homines, optimis Aegidij & socij eius exemplis cōmoti, ad Deum conuersi sunt, & beati Francisci cōplexi institutū: qui autem matrimonij erant nexibus implicati, in suis domibus egerunt pœnitentiam.

Multi eius exemplis permoti cōuertuntur.

Audiens quandoquē Aegidius dominū vineæ, quę erat p̄p̄inqua habitationi eius, vinitores suos obiurgantē, ijsq; dicentē, Fate, fate, & nō parlate, id est, Operamini, operamini, & verba facesant: cū ingenti feruore è sua cella prorumpens, clamauit alta voce: Audite vos concionatores, quid iste vir dicat: Facesant verba, & manus operi admouentur. Loquens aliquando cuidam scientiam & doctrinā suam mirē iactanti, Si, inquit, vniuersa frugifera humus vnius ditione teneretur, qui tamē eam non coleret, quis in dē fructus ad eū rediret? Certē nullus: contrā si alius paruū habeat agrum, eumq; diligenter excolat, & pro se & pro alijs fructus percipit. Non est igitur, quòd nimium fidas scientiæ tuæ: nam etiāsi omnibus sis disciplinis & artibus instructus, nihil tibi contulerit, si sis bonis operibus destitutus. Collegerat quādoquē iuncos & arūdines, sportulas in dē confecturus. Vbi autē ad quoddam tēplum accessit, sacerdos quidam obuiam ei factus, hypocritā eum appellauit. Valdē autē contristatus ille verbis sacerdotis, fleuit sine intermissione. Sciscitāti fratri, cur sic fletet, respondit se à sacerdote dictū hypocritam. Et puras tu, inquit frater, id itā esse, quòd ille dixerit? Aegidius respondit, Non puto ego sacerdotem dicere mendacium. Tum frater, Atqui, ait, hominū iudicia, cū falli possint, longē diuersa sunt à iudicijs Dei. quibus verbis Aegidij animus recreatus est.

Cōcionatores debent non solis verbis, sed etiam factis docere.

Vide sancti viri candorem.

Summoperē vir beatus in id intentus erat, vt carnis appetitiones cōtereret, & portionē sensitiuā in spiritūs seruitutē redigeret. vnde insignis ei accessit nitor puritatis. Non nisi semel in die cibū sumebat ad vesperā, eūque sanē exiguū. dicebatque: Caro nostra instar porci est, cupidissimē ad lutū properantis & in eo cōmorantis. Est etiā similis scarabæis, qui semper versant equorū simum. Caro nostra hostis nostri diaboli athleta est. Fratri cuidā percunctanti ex ipso, quā se posset ab omnibus peccatis carnalibus tueri, sic respondit: Qui saxa grandia aut ingētes trabes aliò transferre vult, plūs vitur ingenio & industria sua, quā viribus. itā hīc quoq; agēdum est. quęuis enim vitia officiunt puritati siue castitati, quę similis est speculo mūdo, quod tamē anhelitu obscuratur. Fieri autē non potest, vt ad Dei ptingat gratiā, cui libet in carnalibus vitijs permanere. Caro nostra semper insidias tendit nobis, & qui eam edomat, omnes vincit hostes suos, & nihil non boni obtinet. Præ cunctis virtutibus mihi charissima castitas est. Sed cū rogaret quidā, potior ne esset charitas, respōdit: Ecquidnam est charitate castius & purius? Sapē etiā cantans dicebat, O sancta castitas quanam es tu? nimirum talis, vt stulti te ignorent. Quærenti autē fratri, quā diceret castitatem, Ego, inquit, castitatē dico, qua sensus omnes diuinę gratiæ custodiuntur. Cumq; multus esset in castitate p̄dicanda & laudāda, quidā maritus audiēs, ait illi: Equidē à fœminis omnibus abstineo, cōtentus vxore mea. fati's ne hoc tibi videtur? Et ille: Putas tu non posse hominem fieri è suo vino ebrium?

Carnē edomat.

Castitatem quanti fecerit.

Cū esset apud Spoletū, audiuit vocē fœminę ipsum in clamātis. simulq; tantā sensit carnis infestationē, quātam antea nunquā: repulit autē eam sedulis precibus, corporis castigationibus, & sanctis operibus: ac deinceps prorsus ab illa immunis fuit. Frater quidā valdē tentatus, Vtinām, inquit, videre mihiliceat fratrem Aegidiū, & ei indicare tentationē meā. Sed cū longē ab eo abesset, nec posset impetrare facultatē ad illū accedēdi, vbi se cubitū recepit, Aegidius ei astitit. Quo viso, nō mediocri est consolatione affectus, exposuitq; ei tentationē suā, petens remediū aduersus eā. Dixit ergo ei Aegidius: Ecquid faceres cani te mordere volēti? Respōdit ille: Ego eū verberibus à me abigerē. Et Aegidius, Hoc ergo fac, inquit, etiā huic tentationi. Rogauit autē eum frater, vt pro ipso oraret: atq; experrectus à somno, sensit se ab omni tentatione liberatū. Erāt quandoquē simul fratres Aegidius, Ruffinus, Iuniperus & Simon. ait autem Aegidius: Quid facitis vos, cū tentationes carnis vos infestant? Frater Ruffinus dixit: Humi prostratus, cōmendo me Deo & sanctissimę matri eius. Iuniperus verò, Simulatq; sentio, inquit, eiusmodi tentationem, iubeo eam procū abscedere, quòd hospitium meum iam occupatum

Remedia aduersus tērationes carnis.

patum sit. Tum Aegidius, Ego, inquit, tecum sentio. nam cum id genus tentationibus nulla expeditor pugna est, quam ut fugias, nec cum ea contendas.

Fuit autem in Aegidio etiam prophetia spiritus, ut sequentia declarabunt. Venit aliquando ad eum quidam ordinis Prædicatorij valde eruditus sacre Theologiæ doctor, qui multis annis mirè vexatus fuerat hæsitacione quadam de perpetua matris Dei virginitate. Videbatur enim ei fieri non posse, ut simul mater esset & virgo. At tamè dolebat ei plurimum, utpotè viro benè catholico, isthæc hesitatio, cupiebatq; ab homine diuinitus illustrato de hac quæstione doceri. Audierat verò fratrem Aegidium egregiè illuminatum, & sapius rari in Deum, itaq; statuit ire ad eum, confidens eius sermonibus hac ambiguitate se liberatum iri. Cum autem iam esset in via, Aegidius spiritu cognouit & tentationem & aduentum eius, procedensq; ei obuiam, priusquam quicquam diceret, baculo terram percussit, & ait: Frater Prædicator, S. MARIA virgo est ante partum, moxq; illic ortum est elegans lilium. Iterum humum cædens, Frater Prædicator, inquit, S. MARIA virgo est in partu. & confestim alterum erupit lilium. Tertio solum feriens, F. Prædicator, ait, S. MARIA virgo est post partum. simulque tertium enatum est lilium. Mox autem Aegidius aufugit, & Doctor ille curatus est. Postquam autem didicistis eum fuisse Aegidium, multo deinceps amore & illum & Ordinem eius complexus est.

Obferua
hic res ad-
miracione
dignas.

Habentur
hæc etiam
in Vita S.
Ludouici
regis, 25. Au-
gusti, Tô. 4.

Statuerat aliquando sanctus Ludouicus Francorum rex suscipere peregrinationem, & loca sacra visere. Audiens verò de eximia & admiranda F. Aegidij sanctitate, decreuit illum adire. Itaque Perusiam se corulit, ubi illum esse cognorat. Cumque ad monasterij portam venisset ceu ignotus quidam peregrinus cum paucis familiaribus, rogabat ubi F. Aegidius esset, nihil de se indicans ostiario. Is autem dixit Aegidio, peregrinum præ foribus cupere ipsi loqui. Aditum verò spiritu cognouit Aegidius eum regem Franciæ esse, celeriterque ad illum accurrit. dixisses hominem ebrium esse. Vbi in mutuos venere conspectus, sese inter se complexi sunt perquam hilariter, acsi longa inter ipsos intercessisset familiaritas. Atque ita stabant simul ad portam cum multa eximij amoris significatione, tametsi neuter quicquam alteri loqueretur. Tandem à se taciti discesserunt. Aegidium autem ad cellulam suam redeuntem, quidam frater rogauit, quisnam ille fuisset peregrinus, qui tot erga ipsum benevolentia signa ostendisset. Respondit ille, Ludouicum Christianissimum Galliarum fuisse regem. Valdè autem contristati & pudefacti fratres, quòd Aegidius tanto principi nichil esset locutus, dixerunt ei: En venit ad te visendum è Gallijs tam potens rex: & qua causa ei ne vnū quidem verbū fundere voluisti? Mox Aegidius, Nè miremini, inquit, fratres mei, nihil me cum illo rege locutum. Nam simul atque in mutuos amplexus & oscula ruimus, tanta diuinæ sapientiæ luce perfusi sumus, ut alteri alterius pateret cor, & taciti videremus, quicquid inuicem ore prompturi eramus, idque longè melius, quam vel dicere vel audire extrinsecus potuissimus. Quæ autem illi à Domino audiimus, ea nullo vocis sono exprimere possumus ob humanæ linguæ defectum, quæ Dei arcana explicare non potest, nisi per figurarum inuolucra. Quod si inter nos ore locuti essemus, intus nobis ipsi impedimento fuissimus. Noueritis igitur, fratres dilectissimi, regem, illum Franciæ maiori intus consolatione affectum esse, quam vel ego dicere, vel vos capere queatis: nosque à nobis cum ingenti animorum gaudio discessisse.

Diuina sa-
pientia mi-
rè illustra-
tus F. Aegi-
dus.

Et si autem F. Aegidius literis instructus non erat, (fuit enim laicus vel conuersus, ut vocant) at tamen diuinæ sapientiæ splendoribus adeò illustratus fuit, ut etiam diuinis literis eruditus excelleret. Dixit aliquando ad S. Bonauenturam, tum ministrum generalem, virum insigniter doctum: Multis te, reuerende pater, gratiæ suæ donis auxit præpotens Deus. Nos verò simplices & idiotæ quidnam faciemus, ut salui esse queamus? Respondit S. Bonauentura: Etiam si nullam aliam homini gratiam conferret Deus, nisi ut ipsum diligeret, sufficeret ei ad obtinendam salutem. Et Aegidius: Potest ne, inquit, homo indoctus aequè atque doctus diligere Deum? S. Bonauentura respondente, posse etiam simplicem aniculam non minus diligere Deum, quam sacre Theologiæ benè doctum doctorem: F. Aegidius exiliens feruente spiritu, in hortum ingressus est, stansque ab ea parte, quæ ciuitatem respicit, alta voce elamauit: O vos pauperculæ, simplices & indoctæ anus, diligite Dominum Deum vestrum, poteritisque maiores effici, quam sit frater Bonauentura, qui est doctor celebris, & sacre Theologiæ magister. sicque mansit illic immotus, trium horarum spatio raptus in spiritu.

Hæc homi-
nis sunt ar-
dentissimè
amantis.

Duo fratres Dominicani venerunt ad inuisendum F. Aegidium, cumq; inter se admodum diuina miseret colloquia, & oblata occasione alter ex eis diceret, S. Ioannè Euan-
gelistam

gelitam in sui Euāgelij exordio sublimia & quæ cōprehēdi nō possint, dixisse de Deo, Aegidius ait: Immō verō S. Ioannes nihil dixit de Deo. Dicenti autem Dominicano, Quid tu loqueris pater? cūm testetur Augustinus, si sublimiūs esset locus S. Ioannes, totū mundū eum capere nō potuisse, nē sic ergō dixeris, nihil eū dixisse de Deo: F. Aegidius respōdit: Equidē permanēo in sentētia, rursusq; aio propē nihil eū dixisse de Deo. Cūm autē id indignē ferret Dominicanus pater, mentē suā F. Aegidius tali declarauit similitudine: Vides altissimū hunc montē: Is si totus ex milij semine constaret, & exigua auis quotidiē indē comederet, quantā putas eius portionē etiam centū annis absumeret? Respōdit Dominicanus: Etiam si mille annis indē ederet, nihil tamen id esset comparatione reliqui montis. Sic ergō, inquit F. Aegidius, etiam se habet immensā Deitas, tamq; ingens & infinitus est diuinā perfectionis mons, vt S. Ioannes, instār paruæ auis, nihil dixerit de Deo, si respicias ad summam eius maiestatem. Ijs verbis Dominicani illi multam se senserunt percepisse consolationem, & à F. Aegidio lati recesserunt.

Quidā alius quæsiuit ex eo, quāobrēm S. Ioānes Baptista adhuc puer eremū petiisset, tamq; leuiter illic vixisset, cūm intra matris viscera sanctificatus esset. Respondit autē ei Aegidius, hac adhibita similitudine: Quanam causā sale aspergitur caro recēns maclatū bonis: Illo dicente, id eō fieri, vt caro cōseruetur, vir Dei ait: Itā & S. Ioannes penitentia sale conditus est, vt eius sanctitas diuini & melius seruaretur. Cūm esset Perusia F. Aegidius, Iacoba, Romanarum matronarū nobilissima, Franciscanisq; fratribus ad discipulā venit ad inuiscndū eum. Ea autem præsente, quidam valdē religiosus frater Minorita, Guardus nomine, quippiam boni ex eo auditurus aduenit. Fratribus autem adstantibus, ait Aegidius: Propter id quod potest homo, peruenit ad id, quod nō vult. Vt autem frater Guardus posset eum prouocare ad loquendū, frater Aegidi, inquit, demorror te dicere, per id quod possit homo, pertingere eum ad id, quod nōlit: maximē cūm nihil possit à seipso: quod ego quidē quatuor rationibus testatum efficiam. Primò, necesse esse vt prius sit esse, quā posse. talis enim est cuiusque rei actio, qualis & essentia. Sic ignis, cūm sit natura calidus, calefacit. Homo autem à seipso nihil est, dicente Apostolo, Si quis existimat se aliquid esse, cūm nihil sit, ipse se seducit. Quod autem nihil est, nihil vtiq; potest. Itaque nihil homo potest à seipso. Deindē si quid posset homo, id vel corporis, vel animæ ratione posset, vel simul vtriusque. Animæ autem ratione nihil eum posse, certum est, cūm anima sine corpore nihil mereri possit. Solo quoque corpore nihil potest, vt potē quod sine anima & vitæ & formæ expers sit. Sed neq; ab vtroque pariter coniuncto vlla eius facultas est. Si qua enim esset, ea vel ab anima esset, quæ corporis forma est, sed iam dictum est, sine corpore anima nihil potest: multò ergō minus poterit iuncta corpori, quādo corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. potest huius tale proponi exemplum: Si non potest asinus ingredi sine sarcina, multò id minus poterit onustus sarcina, atque hoc exemplo videtur anima multò posse minus cum corpore, quā si esset illo destituta. At tamen sine illo nihil potest. Redeo igitur ad id, quod initio dixeram, hominem à seipso nihil posse. Multa quoque alia pertexuit ille aduersus Aegidium argumenta, vt posset habere occasionem diu cum illo colloquendi. Alijs autem fratribus argumentorum eius acumen admirantibus, F. Aegidius ait: Valdē quidem malē locutus es, Guardus frater, itaq; dic culpam tuā. Tum ille simulatē id fecit. Aegidius autem animaduertens eum non sincerē id agere, dixit ei: Frater Guardus, debitorem quidem te fateris, sed non rectē. vbi autē irrita est debiti confessio, nihil potest ab homine repeti. Sed quæso te, es nē canēdi peritū? Canas igitur mecū. simulq; è manica sua extrahēs citharā, quales solent pueri effingere, primā percussit fidē, rhythmos pronuncians: atq; itā ordine alias omnes percutiens fides, cuncta Guardi argumenta dissoluit. Et prima quidē tacta fide, sic ait: Nō ego loquor de hominis essentia, priusq; ille creatus esset, itā enim verū est nihil eū esse, nec posse quicquā: sed de hominis iam creati essentia loquor: cui est à Deo tributa liberi arbitrij facultas, cuius assensu possit & bonū & malū promereri. Itaq; malē tu dixisti, fallaciāq; mihi struere, & verbis tuis me decipere voluisti. Nec enim Apostolus dicit de hominis essētia aut facultate, qd nihil sit, sed qd talis hominis merita nihil sint: sicut etiā alibi ait, Si charitatē non habeam, nihil sum. Porro etiā nō sum ego locutus de anima à corpore soluta, nec de corpore exanimi, sed de homine viuente: qui diuinā obtēperans gratiæ, potest, si vult, bona opera efficere: itēq; gratiæ renitēs, potest malē facere, quod nō est aliud, qd à bono aberrare. Quod autē dicis corpus corruptibile aggrauare animā, ijs verbis non detrahit scriptura homini liberā benē vel malē agēdi voluntatem; sed id vult, voluntatē, intellectū & memoriā re-

Vide his cō-
sentanea in
Myth. arché-
ologia Dio-
nyfi Areo-
pagitæ, alijs-
que locis.

Gen. 1. 1.
Gen. 1. 1.
Gen. 1. 1.

Gal. 6.

Sap. 9.

Mirō modo
soluit cuius-
dam argu-
menta.

Liberū ar-
bitrium ho-
mini attri-
butum. 1. 1.
1. Cor. 13.

Sap. 9.

Ibid. bus corporalibus occupari. indè enim sequitur: Et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantè. Non enim sinunt tales animã suã liberè vacare cogitãdis & inquiredis rebus cœlestibus, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quandoquidè virium animè acumen multiuaria occupationes, tum etiã molestiæ terreni corporis multis retundunt & impediunt modis. Cõstat ergò Guardè frater, te nõ rectè locutũ. Atq; hoc pacto omnes Guardi quæstiones & rationes dissoluit, itã vt randèm ex animo culpã ille suam ediceret, fatereturq; posse aliquid creaturã. Tum verò F. Aegidius, iam, inquit, syn cera est culpæ tuæ enũciatio. Vis ne autè etiam apertius doceri, quippiã posse creaturã? simulq; sursum ascendès, exclamauit voce terribili: O vos apud inferos dånati. Respondit autè sibi ipsi voce valdè miserabili ex persona damnatorũ, tremès & gemès, ad eò vt terrore afficeretur omnes, clamauitq;: Eheu, vã nobis, vã nobis. Deindè in sua persona loquès, Dicitè nobis, inquit, qua causã ruitis in tartarũ? atq; ipse sibi respõdit: Quòd non abstinui-mus à malo, quod vitare potuissimus: bonũque, quod facere poteramus, negleximus. Rursus ex persona sua, O vos miseri, perditì & damnationi addicti, quidnã facturi esse-tis, si vlla vobis posset obtingere agendæ pœnitentiæ facultas? & respondit: Libenter to-tius orbis terrarũ humũ sensim fodiendo egereremus, si liceret pœnas euadere, nullũ vnquã ehem finem habituras. Eius enim laboris tamen esset aliquandò finis, supplicia nostra sunt sempiterna. Tum ad F. Guardũ versus Aegidius, Audis, inquit, Guardè, pos-se aliquid creaturã? subijciensq; Dic mihi, ait, Guardè frater, guttula aquæ incidens in mare affert ne mari nomen suum, vel potius mutatur in illud? Guardo respondente, substantiam & nomen guttulæ absorberi à mari, eiusq; appellari nomine: F. Aegi-dius coram omnibus passus est ecstasim. dicebat enim de natura humana, quæ diuinæ essentia comparata, est instar guttulæ ad vniuersum mare collatæ.

Cur dånati
luant pœ-
nas sempiternas.

Facile pari-
tur ecsta-
sim.

Gen. 29.

Anima eius
raptur ex-
tra corpus.

Formæ da-
monũ hor-
ridissima.

Christus ei
apparet.

Familiares
ei sunt men-
tis excessus.

Postquã autè Dei seruus F. Aegidius strenuè excoluerat vitã actuosam, cuius typus fuit Lia, lippis o culis, portiois sensitiuæ passiones & perturbationes edomãdo: ad Ra-chelis, id est, vitæ contèplatiuæ amplexus se contulit: quæ quidè scribitur fuisse decora facie & venusto aspectu. Atque itã totum se accõmodauit perfectæ tranquillitati & se-renitati pectoris sui, sustulitq; eũ omnipotens Deus ad eam contèplationis sublimitatè, ad quã ea tẽpestate vix aliũ quenquã. Cũ iã sex annis fuisset cõuersus ad Deũ, ageretq; extra Perusã in eremitorio Fabronèsii, quadã nocte pijs vacantem precibus, ad eò eum Deus suauitate & cõsolatione repleuit, vt putaret animam è corpore migraturã. Sensit enim mori corpus, primò pedes, ac deindè cetera membra, donèc anima excessit è cor-pore. A corpore autè egressã, mirè delectabatur contemplantatione ingëtis pulchritudinis suæ. erat enim subtilis admodũ & luculèta, suprã quã nullus capiat humanus intelle-ctus, vti ipse sub mortè suam retulit. Rapta indè est illa sancta anima ad arcana cœlestia contemplãda, quæ tamè nulli vnquã voluit expressè reuelare, dicens beatũ eum esse, qui secreta Dei benè conseruare nõrit. At paulò pòst, nẽ magnitudo reuelationum ex-tolleret eum, cùm in cella oraret, apparuit ei dæmon specie tam horrenda, vt præ terrore loquendi facultatem propè amitteret. Tum humili se prosternès, corde implorauit auxiliũ Dei (ore enim loqui non poterat) ac deindè liberatus est. Expertus tum fuit ver-issimè dixisse beatũ Franciscũ, satanæ formã tam esse immanè & horridã, vt nemo ad spatium Dominicę precationis possit eũ salua vita intueri, nisi diuinitus confirmetur.

Triduo ante Christi natalè, cùm esset in Tuscia eo loco, quẽ Sethonam vocant, ieiunassetq; diebus quadraginta, quod S. Martini ieiuniũ appellãt, nocte in preces incubenti apparuit Dominus IESVS, viditq; eum oculis corporeis: sed præter humanitatem eius, oculis internis quiddam vidit ineffabile, quod nec posset nec ausus esset explicare. Durauit autem hæc apparitio per interualla ad dies tredecim: sed cùm humana imbecillitas incomprehensã illã claritatem ferre nõ posset, studiosè rogauit Dominũ, nẽ tanto onere ipsum afficeret, ei ferendo inidoneum, quippe qui homo peccator; rusticus, plumbeus & rudis esset. At quanto ille se censebat indigniorè, tanto in illo magis cumulabat Deus gratiã suam. Post eam autè apparitionem & crebrò & facilè ac subitò mentis patiebatur excessus, mãsitq; deinceps admodũ solitarius, parumq; exibat è cel-lula sua, vt gratiã diuinitus acceptã fideliter cõseruaret, prorsus vitãs sermones omnes ociosos & murmura. Totiès verò rapiebatur in Deum, quotiès aliquid audiret vel de Deo, vel de gloria cœlesti, aut paradisi amoenitate: manebatq; eodè loco immotus. Itaque pueri & opiliones, ab alijs docti, cùm eum viderent, clamabant, Paradisus, para-disus. Id verò ille audiens, mox fursũm rapiebatur. Quam ob causã fratres cum illo collocuturi, cauebant nẽ paradisi mentionem facerent, veriti nẽ eius colloquio pri-uaren-

uarentur. Et ipse Aegidius ab omni se hominum conuersatione subducebat, non modò secularium, sed etiam fratrum, dicebatque eum qui benè ageret negocium animæ suæ, etiam accuratius aliorum salutem consulturum: parua autem negligentia & exigua culpa posse magnam amitti gratiam, quæ postea recuperari vix queat.

F. Iacobus à Massa, laicus valdè deuotus & pius, qui solebat apud S. Claram degere, singulari quadam contemplationis gratia à Deo donatus fuit: cumque crebros patere- tur mentis excessus, nec sibi ipsi fideret, fratrem Aegidium consuluit, quid agendū ipsi esset ea gratia arridente. Fratrem autem Aegidio dicente, vt neque adderet quicquam, nec demeret, & quoad posset fugeret multitudinem: ille rursus petijt hæc sibi clariùs explicari. Tum Aegidius: Quando, inquit, mens apta est in præclarâ diuinâ bonitatis lucem rapi & introduci, nihil ea vel addere debet per temeritatē, vel demere per negli- gentiam: amare autem, quantum fieri potest, solitudinem, vt ad Dei gloriam eius gra- tia custodiatur: hoc est: non tu tibi eiusmodi adscribes gratiam, nec pro tuo arbitratu certum illi tempus accommodabis: sed cum te senties permoueri diuinitus, præstò eris Domino tuo, eique te promptum exhibebis & offeres. Pro viribus autē declinabis hominum frequentiam, nocte ac die solus manens, exclusis ab animo ijs omnibus, quæ bona non sint: atque ita in virtutibus progredieris.

In ea, quam diximus, apparitione Christi, & Aegidij raptu admiranda ei fuere diuini- tatis reuelata. Vidit enim ipsam Dei essentiam, & propter certam Dei cognitionē, quæ ei tunc collata fuit, fide ad eò fuit destitutus, vt dicere soleret, si Missa cantanda ei esset, non se dicendum, Credo in Deum, sed, Cognosco Deum, factorem cæli & terræ: quippe quem ego ipse vidi. Fides autem de ijs rebus est, quæ non cadunt sub aspectum, nec tamen dubitatur, quin sint. Sed hæc fides tum desinet, cum Deum in cælū videbimus, sicuti est: Fuit verò Aegidius raptus extra corpus in tertium cælum, vbi cum Apostolo, multa didicit arcana & occulta sapientiæ Dei. Solebat autem dicere, se quater esse na- tum. Primò ex matre: deinde in baptismo: tertio in monastica vitæ professione: quartò cum sic ei Christus se visendum præbuit. Semper admodum iucundus & hilaris fuit: sed ei summopere dolebat, quòd sustentandi corporis cura aliqua suscipienda ei esset: cupiebatque folijs arborum vesci, vt posset vitare hominum conuersationem. Diebus Dominicis & solennibus sacram percipiebat Eucharistiã cum multa deuotione, atque illos dies totos impendebat precibus & sanctis meditationibus. Porro præ eximia fide ac pietate, Ecclesiastica sacramenta & ius Pontificium non mediocri reuerentia prose- quebatur: cumque audiret quippiam referri ex decretis & constitutionibus Ecclesia- sticis, valdè id commendabat, dicebatque: Nos, indocti & miseri non agnoscimus bonitatem tuam ó sancta Romana Ecclesia. Tu enim doces nos viam salutis: tu viam pa- ras & munis, qua ad sempiternam gloriã proficiscamur. Venerunt quandoque ad eum duo Cardinales, vt audiret spiritalis & vitales sermones eius, iam enim sanctitatis eius fama apud omnes peruulgata erat. Postquam autem familiariter cum eo fuere collo- cuti, rogabant eum, vt pro ipsis oraret. At ille, Ecquid opus est, inquit, reuerendissimi domini, orare me pro vobis, quando multò maiori vos fide & spe præditi estis, atque ego? Illis sciscitantibus, quinam id fieri posset. Aegidius respondit: Vos in tantis opibus, honoribus & prosperis successibus putatis vos saluos fore, cum ego in miseria & rebus duris atque aduersis me damnatum iri formidem. Quibus verbis Cardi- nales non mediocriter edificati, ea in animos suos demiserunt.

Septem quadam huic beato viro incant, quibus ad perfectionis culmen perductus est. Primum fuit fides firma & constans. Secundum, ingens animi pietas & deuotio. Ter- tium, erga alios reuerentia. Quartum, humanitas, benignitas & condolentia. Quintum, multa sollicitudo. Sextum, eximia obedientia. Septimum, nõ mediocris erga Deum & homines pro acceptis beneficijs gratitudo. Sub finē vitæ, cum iam in Ordine Minorū fuisset annis quinquaginta duobus, molestissimas sensit maligni demonis vexationes. Cum enim nocte quadã oraret, & post preces vellet quieti se dare, teterrimus demon in locum quendam ad eò angustum cum deposuit, vt nec ipse mouere se posset, nec so- cius eum inde extrahere: sola Dei gratia inde emerit. Sape ad eò molestum & infestum se ei præbuit satan, vt nonnunquam fratrum opem imploraret. Vesperis se ad cellulam suam se conferens, Nunc, inquit, imus ad cruces & certamina. Morre appropin- quante, tantam ei debilitatem attulit febris, tussis, alijsque morbi, vt neque somnum ne- que cibum posset capere. A fratribus autem ad lectum quendam deportatus fuit, ali- cuius quietis & commoditatis captandæ causâ. Pridiè autem eius dici, quo S. Georgij

feriæ

F. Iacobus
à Massa.Mira ei di-
uinitus re-
uelantur.

2. Cor. 12.

Vide quan-
tum tribuit
Pontificum
decretis, &
Romanæ
Ecclesiæ.Septem eius
præclaræ
virtutes.Sub vitæ fi-
nē infestis
sentiit dex-
mones.

feriæ celebrantur, cum nocte à fratribus esset in eo lecto depositus, & Perusini apud eum excubias agerent, vt sacrum eius corpus post obitum sibi retinerent, cuidam illic adstanti fratri ait: Dico Perusinis, eos vel propter miracula mea, vel ob me in Sanctos relationem siue canonizationem nullam vnquam pulsaturus campanam: nec aliud eis datum iri signum, nisi Ionæ propheta. Deinde quietissimus & placidissimus in lectulo decumbens, clausis oculis & ore, absque vlla membrorum valida protractione aut commotione beatissimum reddidit spiritum eodem die, quo ante annos quinquagintaduos à S. Francisco habitum monasticum acceperat, putà ipsis S. Georgij martyris ferijs. Eius animam vidit sancta quædam persona cum multorum fratrum aliorumq; animabus, è purgatorio dimissis, ad cælos euolare, Christumque ei venire obuiam, & admodum honorificè eum amplexari, adhibito cantu suauissimo, omnes cælestis patriæ regiones efficaciter penetrante.

Felicissimè
decedit è
vita.

Impletur
eius pro-
pheta.

S. Bonauen-
tura de illo
testimoniū.

Meritum
obedientiæ.

Quo autem tempore in lectulo decumbebat ægrotus, etiã quidam Dominicanus frater in suo decubuit monasterio, eademque hora obiit, qua Aegidius. Apparuit autè post mortem cuidam fratri, summo eius amico, aitque valde benè sectum agi. Cum enim, inquit, abirem è corpore, quidam frater Minorita Aegidius decessit: cui ob eius eximiã sanctitatem id præstitit Deus, vt multas è purgatorio animas secum in cælum posset abducere. Patiebar ego tum dira supplicia, sed eius meritis euasi. atque his dictis, disparuit. Frater autem, cui apparuerat, hæc alijs indicare nolens, subito grauissimo correptus morbo est: sed confitens ea causa id accidisse, quod noluisse sancti fratris Aegidij gloriam & virtutem euulgare, petensque acciri tum Franciscanos, tum Dominicanos fratres, postquam hæc eis enarrauit, confestim sanatus est. Obiit autem F. Aegidius anno salutis millesimo ducentesimo octogesimo tertio. Porro Perusini dum saxū inquirunt, vnde eius condant monumentum, sepulcrum marmoreum reperiunt, in quo historia Ionæ sculpta erat. In eo igitur reposuerunt corpus eius, sicut ille sub mortem prædixerat. Sepultus est extra Perusiam in monte, in monasterio Franciscanorum, & multis claruit miraculis. S. Bonauentura doctor eximius de eo dicere solebat, præstitū illi à Deo, vt possit efficaciter opitulari eis, qui ad animæ suæ salutem innocenti eum: idemque Bonauentura gratias agebat Deo, se in ea incidisse tempora, quibus sanctissimum hunc F. Aegidium & alloqui & videre potuisset.

Et si autem doctus humanitus non fuit Aegidius, at tamen propter sublimem mentis excessum, quo fertur raptus in tertium cælum, multa dicere consuevit vtilia & salutaria. Frater quidam conqueratur ei, quod ad eum compelleretur externis vacare laboribus, vt vix posset persolvere preces suas: dicebatq; se propterea velle petere eremitorium, vt posset illic Domino in pace & tranquillitate seruire. Respondit ei Aegidius: Si eas ad Francorum regem, dicasq; ei vt numeret tibi mille argenti libras, putas ne iure illum dicturum tibi, te quibusdam agitari furij talia ab ipso petentem, cum nullam sibi nauaueris operam? Si verò magnos quosdam & arduos eius causa exantlatis labores, qui tali sint præmio digni, fidenter iam & merito tantam pecuniæ vim ab eo possis exigere. Si vis igitur in precibus tuis audiri à Deo, primum illius causa laborandum tibi erit. Longè autem plus meriti habet vnum opus bonum pro alterius factum voluntate, quam duo pro propria. Si quis tibi restituat manus, oculos, aut alia, quibus orbaris sis, membra, cupidè sanè illi tota vita tua inservies, nè eius beneficijs ingratus habearis. Et ecce præpotens Deus dedit nobis manus, pedes, oculos, cuncta & spiritalia, & temporaria & corporalia bona, nec tamen illi inservire volumus.

Dixit ei frater quidam, se multum laborare pro deuotionis gratia promerenda, nec se illam tamen adipisci. Cui Aegidius: Culpam, inquit, confitere tuam. Ille enim, cuius ditione omnia continentur, quod hodie non confert, cras fortassis largietur. Tu igitur hoc vnū duntaxat cures, vt Domino fideliter seruias. Nam etiamsi quis à primis mundi initijs vsque ad supremū eius diem viuat, faciatque quicquid potest boni, non tamè possit ex se minimam Dei promereri bonitatem. Esca quidè parata est, sed non est, qui velit accipere. Alteri cuidam percunctati, quo pacto tētationes effugeret, respondit, Tentationes fugere volens, ipsum cælum fugit. Non enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Alius frater rogauit, quidnam posset Deo gratissimum facere: Aegidius autem manè respondit illi cantans: Vnam, vni. nec quicquam his addebat. Dicente fratre, se nescire quid ea sibi velint, Vnam, inquit Aegidius, animam sine intermissione & absque medio vni Deo commendabis.

2. Tim. 2.

F. Gra-

F. Gratianus ait ad eum: Ego, mi pater, noui concionari, dare consilia, & alia bona opera facere: sed nescio tamen, quid potissimum sequar. Quæso te dicas, quid tibi consultissimum videatur. Aegidius respondit: Nihil potes gratius facere Deo, quam ut te ipsum à collo suspendas. Perterrito illo ob huiusmodi sermonem, Aegidius ait: Qui suspensus est, non est ille quidem in caelo, at tamen terra superior est, semperque deorsum respicit. Sic & tu facias. Quandoquidem necdum datur tibi esse in caelo, mentem sursum erigas ab his rebus caducis, exerceasque te in virtutum operibus, de teipso submissè sentiens, & Dei misericordiam constanter expectans.

Facetè quidè, sed sanctè dictum, si rectè intelligas.

Adolescens quidam dixit beato viro, velle se religiosum fieri, & monasteriū petere. Tum ille: Si vis, inquit, isthuc facere, abi & quamprimū iugula parentes tuos. Adolescens verò eiulans, Quonam, inquit, pacto tantum ego in me scelus possum admittere? Respondit Aegidius: Non ego te iubeo illos ferro necare, sed gladio spiritali. Qui enim non odit patrem suum & matrem, non potest effici Christi discipulus.

Item aliud. Luc. 14.

Frater quidā tentationibus pressus, sæpè rogauerat Deum, ut ab ijs liberaretur, sed id frustra. Indicauit id igitur beato Aegidio, qui sic ei respondit: Non mireris, frater mi, si permittit Deus te confingere eum hostibus, quando tot ab illo affectus es gratiæ donis. Quanto enim potioribus armis rex instruit milites suos, tãto eos vult virilius dimicare. Sciscitanti euidã, qua ratione posset feruenter orare Deum, cor suū sentiens torpore & frigore affectū: ita ait Aegidius: Ponamus regem quendam habere duos fideles ministros, quorū alter armis munitus sit, alter inermis: mittere autē eum vtrunque, ut cū hostibus pugnã ineant. Armatus igitur ibit imperterritus ad certamen: inermis verò dicet regi suo: Vides, domine rex, me nullis rectū armis: at tamen amore tuī proficiscar ad pugnandū aduersus inimicos tuos. Cernens autē rex tantam illius erga se fidē, dicet satellitibus suis: Ocyus paretis arma, quibus induatur fidissimus seruus meus, imprimatisq; ei signum armaturæ meæ. Itā etiam, qui ad certamen orandi absq; deuotionis gustu fidenter accedit, Deo prouidente, non frustrabitur rebus necessarijs.

Non cessandum à precibus, etiam cum nō sentitur deuotio.

Quodam illum consulente, num monasterium ingredi deberet, sic respondit: Si quis valdè inops sciret alicubi in agro reconditum thesaurum, putãtne quæsiturum illum ab aliquo, an eum thesaurum effodere deberet? Quanto ergo magis properare debēt homines, ut reperiant vitæ æternæ thesaurum? Tum ille consilijs eius parēs, relictis omnibus, factus est monachus.

Rogauit aliquandò Aegidius Iureconsultum quendã benè eruditū, crederet ne præclara esse & eximia Dei dona. Illo respondente, se sic sentire. Aegidius ait: Ego verò testatum efficiã, te id non credere. Dic mihi, quanti aestimes omnes facultates tuas. Ait ille: Valent fortassis mille pondo. Tum Aegidius, iam ergò ostendã, inquit, te nō nisi ore credere. Si tu his mille pondo possis tibi comparare centū millia, grande sanè lucrum feceris: attamen nolles hæc dare pro regno cælorum. cælestia enim tu pro nihilo ducis. Contrā Iureconsultus: Putas tu, ait, tantum quæque operari, quantum credit? Respondit Aegidius: Si benè & rectè tu crederes, etiam bonis operibus deditus esses: sicut & sancti omnes, qui bonorum operum valdè studiosi fuere. Quæ si re ipsa perficere non potuerunt, affectu & desiderio effecerunt, sanctumque desiderium defectum operis suppleuit. Si quis vera perfectaque esset fide præditus, is ad talem pertingeret statum, in quo ei plena securitas præstaretur. Qui verò summum illud atq; æternum expectat bonum, quid illi possit malum officere? & qui æternis se credit dedendum supplicijs, quid illi possit conferre bonum? nec tamen debet vnquam peccator, dum est in viujs, diuinam desperare misericordiam. Ut enim nulla tam est spinosa aut nodosa arbor, quæ non possit fabrorum arte plana & elegans effici: ita nullus est tam flagitiosus peccator, quem non possit ornare Deus gratia & virtutibus suis.

Vita & feruens fides hic accipienda est.

Nunquam desperandū.

Interrogatus quandoquē frater Aegidius à quodã, quidnã facere deberet, quandoquidem & benè agēs, animo efferrè sentiret, & malè agens, maiori afficeretur animi mœrore, & propemodū desperaret: ita ei respondit: Optimè facis, si te peccasse doleas: sed tamē etiam huic dolori adhibendus est modus, cogitandumq; Dei potentiam longè propensiorē esse ad miserendū, quàm infirmitas tua fuerit ad peccandū. Quòd si agricola cogitet, Si quidem sementem fecero, volucres cali & bestia terra & semen & fruges comedent: nunquam seminare ausus erit, nec habebit quod comedat: At sapiens agricola serit tempore suo, ac deindè colligit annonam. Non sunt igitur propter vanam gloriam bona omittenda opera. si enim ea displicet, semper & maxima & potissima operum portio permanet ea facienti.

Alio

Vita mona-
stica quam
tutior sit se-
culari.

Alio quodam ex ipso perquirente, possit ne diuinam sibi conciliare gratiam, qui in seculo permaneat: ita ait: Potest quidem, sed mallem ego gratiam vnam in monasterio, quam decem in seculo. Quæ enim in monasterio obtinetur gratia, ea & crescit facile, & bene custoditur: quod is, qui monasticum sectatur institutum, ab omni mundi strepitu & sollicitudine perturbante, quæ magnum adserunt gratiæ impedimentum, seiunctus sit: alijque fratres pijs adhortationibus & sanctis exemplis à malo eum retrahant, & ad bonum incitent. Porro gratia, quæ in seculo percipitur, & citò solet amitti, & ægrè conseruatur: quod mundanarum tentationum sollicitudo, quæ est perturbationum & inquietudinum parens, diuinæ gratiæ & impedit & perdat suauitatem: tum quoque alij seculo dediti homines pestiferis suasionibus & perniciosis exemplis eum, qui diuina gratia præditus est, à bono reuocent, fortiterque impellant ad perpetranda mala. Si quis enim velit rectè & inculpate se gerere, eum non modò non adiutant, sed irrident etiam: Dei autem inimicos tantum abest vt reprehendant, vt etiam efferant & extollant. Satius est igitur vna potiri gratia in libertate, quam decem in eiusmodi timoribus & periculis.

Mundi ma-
litia.

Hæc vir
sanctus mo-
destiæ causa
dicit, nò co-
tra inuoca-
tionē San-
ctorum.

Frater quidam rogauit Aegidium, vt pro ipso Dominum deprecaretur. Cui Aegidius, Tu verò, inquit, ora pro teipso. Quid enim alium pro te mittis, & tu interim desides, cum possis ipse iter facere? Illo dicente, se peccatorem esse, Aegidius autem Dei amicum, atque ea causa posse sidenter & pro se & pro alijs deprecari, Aegidius respondit: Frater mi, si omnes vrbs huius plateæ auro & argento plenæ essent, proclamatumque foret, licere cuilibet illud auferre, alium ne pro te nuncium ablegaturus esses, qui tuo nomine id tolleret? Puto equidem teipsum iturum, nec satis sisurum alteri. Ità nimirum Deus totum implet mundum, & potest inueniri ab vnoquoque. Tu igitur ipse eum adito, nec alium pro te mittas.

Nobilis quidam conuersus ad Deum, factus est Franciscanus. Cum hoc magna intercessit fratri Aegidio consuetudo & familiaritas, cum esset in seculo. Postquam autem religiosus factus est, nullam ei Aegidius voluit peculiarem exhibere familiaritatem, vt antè consueuerat, sed ait illi: Frater charissime, nos vnus eiusdemque familiæ sumus, vni que Domino pariter famulamur. Mihi autem incompertum est, an gratum sit Deo, vt sic illi seruias, quemadmodum ego te hortari velim. Fortassis enim me hoc vel illud monente, illi visum erit aliud abs te exigere. Itaque non sum ego deinceps sollicitus de te, missamque facio omnem singularem erga te familiaritatem, qualis mihi solebat esse tecum, cum secularis esses.

AVREA F. AEGIDII DICTA: PRIMO, DE VIA SA-
lutis & perfectionis, & de fide atque charitate.

Solebat dicere F. Aegidius: Si seruari vis, non reposcas à creaturis rationem eorum, quæ tibi eueniunt. Si saluus esse cupis, summoperè fugias honorem & consolationem omnem, quæ possit percipi ex creaturis. Satanæ quidem consolationes multò & subtiliores & deteriores sunt, quam eius tentationes, nec rarò impellunt hominem in ruinam grauiorem, quam afflictiones. Omnis ruina ingens, quevis grandia pericula eò ferè accidunt, quòd vertex nimium erigitur: sicut è diuerso bona omnia conciliat capitis submissio. Væ autem illis, qui etiam ob sua maleficia honore affici volunt. Si meministi te creatorem offendisse tuum, debes aduersa omnia à quouis illata ferè patienter. nec enim iure potes de illo conqueri. Si quis tecum contendat, cedas illi, & victor abibis: alioqui vbi vicisse te arbitraberis, ad extremum victum te senties. Si vis bene & acutè cernere, erue tibi oculos: si vis audire perfectè, obtura aures, vt sis surdus. Si vis rectè & præclare loqui, præcide tibi linguam, vt obmutescas. Si vis probè efficere omnia opera tua, amputa manus tuas. Si cupis esse mèbris omnibus integer & perfectus, mutiles ea. Si vis bene viuere, mortifica teipsum. Si vis bene edere, ieiunes. Si cupis dormire bene, vigiles. Si cupis lucrari bene, da operã vt perdas. Sapientissimus profectò est, qui sic facit: sed non omnibus id studio est. Sunt autè hæc accipienda spiritaliter. Gratia Dei & virtutes instar scalæ sunt & viæ, qua cælum scandatur: vitia autem & peccata via sunt, qua deorsum eatur. Peccata virus sunt, virtutes & bona opera theriaca. Gratia alia aliam adducit, & vitium sibi adiungit vitium. Gratia laudem suã respuit, vitium non fert suã contemptum. Animus in humilitate acquiescit, & humilitatis filia est patientia. Cordis puritas cernit Deum, deuotio eum comedit. Si diligis, diligèris. Si times, timeberis. Si seruis, seruietur tibi. Si te rectè gesseris erga

Peccator
non habet
vnde con-
queratur, li-
cèt afflic-
t?

Gratia.
Virtutes.
Peccata.

erga alios, idem ab illis expectabis. Beatus autem ille est, qui sic diligit, ut tamen non cupiat redamari: beatus qui sic timet, ut timeri nolit: qui inseruit alijs, nec appetit sibi inserui: qui erga alios probè se gerit, nec optat idem sibi praestari ab illis. Haec autem cum sint sublimia & praeclara, stulti & vecordes ad ea non pertingunt. Tria Tria feruunt à ruina. quaedam sunt eximia & frugifera, quibus quisquis praeditus est, is malè corruiere non potest. Primum est, afflictionem omnem ferre animo libenti atque sedato. Alterum, ex bonis omnibus, quae quis faciat aut percipiat, humiliorem atque submissiorem fieri. Tertium, feruenter amare bona illa, quae sub aspectum corporeum non cadunt. Ea, quae homines mundani magis fastidiunt & respuunt, apud Deum & sanctos eius maiori in precio sunt. Homines miseri quae amare deberent, ea habent odio: & quae odisse eos oportebat, ea diligunt. Hominum caecitas. Sciscitabatur aliquandò F. Aegidius ex fratre quodam, num bona esset anima praeditus. Illo dicente, se id nescire, Aegidius ait: Sancta contritio, sancta humilitas, sancta charitas, sancta letitia, sancta deuotio animam faciunt sanctam & bonam.

De Fide.

Quicquid cogitari, dici, conspici & tangi potest, non est comparandum cum illis, quae nec cogitari, nec dici, nec tactu percipi possunt. Sapientes & sancti Deus incōprehensibilis. omnes, quotquot fuere, sunt & erunt, qui vel locuti sunt, vel loquentur de Deo, nunquam explicare potuerunt aut poterunt, quid sit Deus, prout ille re uera est: immò dicta eorum omnia vel millies minora sunt Deo, quam acies acus vnus caelo, terra, & omnibus, quae ijs continentur, minor est. Atque adeò vniuersa scriptura sacra quasi balbutiens nobis loquitur, quemadmodum solent matres balbutire cum infantibus suis, ipsas alioqui non intelleturis.

De Dilectione Dei & proximi.

Charitas virtutes omnes antecellit. Beatus ille, qui non fatiatur ijs rebus, quas perpetuò debet appetere. Dixit aliquandò F. Aegidius cuidam speciali amico suo: Putas ne te mihi charum esse? Illo dicente, se sic existimare, Aegidius ait: Non tibi persuadeas te à me diligi. Solus enim Deus conditor noster Quantum nos amet Deus. Ierem. 9. amat creaturas suas, nec conferendus est amor noster cum illius amore. Alius frater rogabat Aegidium, quid sibi velit, quod propheta ait, Omnis amicus fraudulentè incedet. Cui ille sic respondit: Fraudulentus ego sum in te, quòd bonum tuum non efficio ut sit meum. Quanto enim magis id ego studeo, ut tuum bonum meum sit, tanto minus in te fraudulentus sum: & quo quisque plus laetatur alterius virtutibus, eo illarum erit magis particeps: sicut è diuerso quanto quis plus gaudet alterius malis, tanto quoque eorum fit amplius particeps. Itaque si vis mortali- Virtutes aliorum ut fiant nostrae. um omnium participare virtutes, eorum fac virtutibus laeteris. Ità enim fiet, ut aliorum virtutes tuae sint, si tibi placeant: aliorum quoque vitia nos cautos reddant, si displiceant. Atque haec est salutis via, aliorum virtutibus gratulari, vitijis moerere: de omnibus sentire benè, de seipso malè: honorem habere alijs, seipsum pro nihilo putare. Quis 1. Cor. 14. quis enim non vult honorare alios, nec ipse honorabitur: & qui ignorat, ignorabitur: qui fatigari non vult, nec requie potietur. Labor omnium fructuosissimus est, benignitati ac pietati siue cultui diuino deditum esse. Quicquid absque charitate fit, nec Deo, nec sanctis eius gratum est. Rebus suis fit homo inops, diuinis autem rebus locuples. Exercitium utilissimū. Debet igitur res eligere diuinas, & contemnere suas. Nihil praestabilius est, quam gratum esse donis Dei, & sese ob suam malitiam scire reprehendere. Vellem equidem me in hac studuisse schola ab ipso mundi exordio, & permitti mihi in ea studere vsque ad extremum mundi diem: puta, in consideratione & praedicatione beneficiorum Dei, & obiurgatione peccatorum meorum, nec tamen velim esse in gratijs agendis negligens. Videmus mendicos miris efferre laudibus illos, à quibus etiam parum accipiunt. Quales ergò nos oportet esse erga Deum nostrum? Multum sanè ex animo ille nobis amandus est, qui nos ab omnibus vult seruare malis, & praestare nobis bona omnia.

De Humilitate.

Ad cognitionem Dei nemo potest pertingere, nisi per humilitatem. In via sursum contendere, descendere est. Perditio omnis, magnae prolapsiones & Perditionis omnis causa superbia. casus omnes, qui in mundo acciderunt, non aliundè acciderunt, quam ab erecta ceruice, vel elato capite. Patet hoc in illis, qui in ipso caelo conditi sunt, itemque in Adamo, in Phariseo, & in permultis alijs: Contra verò multa facta sunt bo-

na capitis summissione, vti potest animaduerti in sanctissima Dei matre, in publicano, in latrone, alijsque plurimis. Si attendas Dei dona, iure potes semper demittere caput: si tua peccata consideres, habes vnde merito ceruicem inclines. Væ autem illi, qui etiam ob sua malefacta honorari vult. Sublimis ille humilitatis gradus est, si quis cognoscat seipsum semper esse contrarium bono suo. Est etiam ille quidam humilitatis gradus, si nolis retinere quod tuum non est, nec illud ceu tuum tibi vendices: hoc est: si soli Deo tribuas bona quæ habes, cuius etiam re vera sunt: & tibi ipsi imputes malitiam tuam. Beatus ille est, qui coram hominibus tam se vilem ducit, quam coram Deo vilem se existimat. Beatus, qui nunc seipsum iudicat: is enim ab alio iudicio immunis erit. Beatus, qui pro alterius iudicio & ex obedientia fideliter vitam ducit suam: quod sanè Apostoli fecere etiam postquam repleti fuere spiritu sancto. Qui pacem seruare vult, omnes debet sibi anteferre. Beatus, qui in verbis & moribus suis non cupit haberi alius, quam qualis ex Dei gratia est vocatus. Beatus, qui nouit diuinas celare reuelationes. nihil enim tam arcanum est, quod nolit reuelare Deus, cum ei visum fuerit. Si totius orbis homo sanctissimus se censeat omnium pessimum, is planè humilis est. Humilitas loqui nescit, & patientia non est ausa loqui. Humilitas mihi fulminis instar esse videtur, quod ferit terribiliter, nec vlla eius potest existunt vestigia. Ità enim & humilitas dissipat omne malum, & odit peccata omnia, efficitque vt homo sese nihil pendat. Humilitate Dei conciliatur gratia, & pax cum proximis. Quemadmodum rex præpotens missurus filiam suam ad locum aliquem, non illam imponit equo fero, in domito atque contumaci, sed benè mansueto, & commodè gradienti: ità quoque Deus gratiam non confert suam elatis, sed mansuetis & humilibus.

De Timore Dei.

Timoris
Dei magna
præconia.

Sanctus Dei timor vitiosum pellit timorem, conseruatque ac tuetur ea bona, quæ nulla potest effari lingua, nulla mens cogitatione assequi. Timor Dei, eximium Dei donum est, quo non omnes præditi sunt. Qui non timet, is nihil habere videtur, quod possit amittere. Timor Domini regit & protegit hominem, Deique gratiam ei impetrat. Si quis Dei gratia præditus sit, timor Dei eam conseruat. si ea careat, timor eam illi obtinet. Creatura omnes rationales, quæ prolapsæ sunt, non essent lapsæ, si hoc dono instructæ fuissent. Sanctum hoc donum non nisi sanctorum hominum est: quantoque maior homini inest gratia, tanto humilior & sedatior est: nec ea virtus quam quis minimè exercet, minor est alijs. Quisquis vsque eò offendit Deum, vt fit mortis reus, qua ille fronte ausus erit apparere coram illo? Beatus est, qui se sentit versari in hoc mundo tanquam in carcere, qui que semper veretur se offendere Dominum suum. Nusquam licet homini in hoc mundo esse securo, vbi inter medios degit hostes. A teipso & tui similibus semper serua teipsum. Hostis noster caro nostra est, quæ cum hoste tartareo semper oppugnat animam nostram. Semper igitur plus formidandum est homini, nè à propria vincatur malitia, quam quæcunque res alia huius mundi. Impossibile est Dei promereri gratiam, & in ea perseuerare, nisi adsit sollicitudo sancta & timor sanctus: quo timore qui destitutus est, certum habet suæ perditionis argumentum. Timor Dei facit hominem humiliter obedire, & ceruicem ad terram vsque sub obedientiæ iugum deponere. Quanto est in homine auctior Dei timor, tanto ille in precibus magis assiduus est. Qui verò sanctæ orationis gratiam adeptus est, non paruo Dei munere affectus est. Quantunuis magna videantur hominis opera, non hominum æstimatione metienda atque prædicanda sunt, sed bona Dei voluntate, & quatenus ille ea commendat. Quod cum nos lateat, vereri semper debemus omnia opera nostra.

Quid maxime homini formidandum.

Gratia precandi.

De Patientia.

Patientiæ magna vis.

Quisquis Dei causa æquo animo libens patitur aduersa, is citò magnam obtinebit gratiam, & mundi huius dominus fiet, pedemque alterum in alio defiget seculo. Quicquid homo vel boni vel mali facit, sibi ipsi id facit. Non debet igitur ira permoueri, si qua tibi ab alio irrogetur iniuria, sed potius dolore culpa illius. Quanto quis promptiori animo propter Deum fert iniurias & afflictiones, tanto apud illum maior est: quantoque imbecillior est & impatientior ad ferendum aliquid causa Dei, tanto apud illum minor est, nec cognoscit, quid sit Deus. Si quis malè de te loquatur, tu illi ser suppetias: si quis benè de te loquatur, in Deum id refundas. Aliorum dicta & facta laudibus efferas, tua vituperes. Cum aliquis tecum iurgatur,

gatur, si vis abire victor, cedas illi. Quid causæ est, quod ægrè ferimus afflictiones? Non concupiscimus medullitùs spirituales consolationes. Nullum tu iniuria afficias: si quis verò tibi iniuriam faciat, feras id humiliter & comiter propter amorem Dei, & in remissionem peccatorum tuorum. Longè præstabilius est & conducibilius, magnam iniuriam Dei amore absque murmure perpeti, quàm centum famelicos homines quotidie pascere, & multo tempore ieiunare vsque in vesperam, donec stellæ emicent in cælo. Ecquid verò prodest contemnere seipsum, & eneruare atque affligere corpus suum ieiunando, vigilando, precando, atque alijs modis castigando, si interim ne vnam quidem possimus ferre à proximo illatam iniuriam: cum tamen inde plus liceat obtinere præmij, quàm ex omnibus propria voluntate susceptis? Pati enim iniuriam absque murmure multò plus peccata expiat, quàm largi lachrymarum imbres. Beatus est, qui sua peccata & Dei beneficia semper in oculis & in conspectu suo proponit. is enim placidè tolerat pressuras & angustias omnes, magnam inde consolationem habiturus. Beatus, qui nullam expetit consolationem ab vlla creatura, quæ sub cælo est. Qui sua semper peccata versat ob oculos, is nulla afflictione frangitur. Quicquid habes boni, id Deo acceptum referes: molestias verò & afflictiones omnes peccatis tuis imputabis. Etiam si quispiam bona illa omnia & fecisset & faceret, quæ mortales vniuersi fecere & facturi sunt, si tamen sese intùs benè inspiceret, comperiret seipsum semper bono suo contrarium. Frater quidam aliquandò percunctatus est ex Aegidio, quid faciendum esset, si multæ afflictiones ipsis acciderent: accepit autem eiusmodi ab eo responsum. Etiam si Deus è cælo lapides & silices plueret, non possent tamen offacere nobis, si tales essemus, quales esse deberemus. Si quis enim is sit, qui esse debet, mala & molesta omnia in bonum & in oblectationem ei verterentur. Sicut enim illi, qui peruersa est voluntate, bonum mutatur in malum: ita illi, cuius est bona voluntas, malum abit in bonum. Omnia magna tum bona, tum mala intùs in homine sunt, nec oculis cerni possunt. Mali dæmones ad nostram infirmitatem, ad nostros labores & famem, omnemque proximis irrogatam iniuriam aduolant. Si vis saluus fieri, nullam creaturam in ius voces. Sancti homines bona agunt, & mala patiuntur. Si agnoscis te offendisse Deum creatorem tuum, fatearis etiam dignum te esse, quem creaturæ omnes persequantur, vlciscanturque iniurias abs te illatas Domino tuo. Quicquid ab vlla creatura molestiæ tibi infertur, id bono feres animo. neque enim poteris iure de quauis creatura conqueri, quando benè commeruisti ab omnibus malè accipi & affligi. Præclara virtus est, vincere seipsum. qui enim victor est sui, omnes suos vicit hostes, & bona omnia consequitur. Eximia is virtute præditus foret, qui se fineret vinci ab omnibus. talis enim mundi esset dominus. Si seruari vis, diligenter in id incumbas, vt desperes consolationē omnem, quam vlla possit mortalis adferre creatura. Multò enim grauiores & periculosiores ruinas pariunt consolationes, quàm res aduersæ. Equus generosa est indole & habitudine. nam quantumuis incitato feratur cursu, at tamen fessor eius in quamlibet partem flectere eum potest, & quò vult cunque impellere. Ità sanè etiam homines alijs se in suo cursu gubernandos permittere deberent. Religiosus quidam aliquandò querebatur grande quoddam obedientiæ onus sibi impositum, sed dictum est ei à F. Aegidio: Amice, quanto plus obmurmuras, tanto tibi ipsi grauiorem efficias sarcinam: quo autem humilius obedientiæ præcepto te subdideris, eo & facilius & suauius feres. Non vis humiliari in hoc seculo, & tamen in futuro honorari vis. Laborem respuit, & quiete potiri vis. Perdere nihil vis, & lucrari te posse confidis: sed falleris planè. per ignominiam enim pertingitur ad gloriam, labore paratur quies, iactura peruenitur ad lucrum. Iam antiquitùs vulgò dici solet: Qui non vult dare quod amat, is non obtinebit quod desiderat. Non mireris, si interdum proximus te perturbet. Nam & Martha, alioqui bona, voluit Dominum aduersus sororem suam commouere, immeritò de illa conquerens. Luc. 10. Accuratè semper des virtutibus & gratitudini operam, & pugna viriliter aduersus vitia tua, sedatoque & forti animo feras pressuras, ignominiam, afflictiones & iniurias: quod non est aliud, quàm vt vincas teipsum. Parum enim est multas Domino lucrari animas, nisi etiam teipsum vincas.

De sancta cordis sollicitudine & alacritate suæ vigilantia.

Homo ociosus, & animi alacritate ac vigilantia destitutus, & præsentis & futuro se priuat seculo, & neque sibi, neque alijs utilis est. Fieri autem non potest, vt virtus sine cura nõ obtineatur, absque sollicitudine & labore virtus obtineatur. Homo ætate iuuenis si laborem refugiat, regnum cælorum refugit. Sicut malum ocium ad mala omnia per-

perducit, ita sancta quies & bonum otium in cælum adducit. Iure quidem sollicitum in primis oporteret esse hominem ad fideliter conseruanda diuinitus ipsi collata charismata, & ad ea in opus strenuè conferenda. Sæpè enim amittuntur fructus propter folia, & frumentum propter paleas. Plus est, benè nôsse custodire Dei dona, quàm ea adipisci. Nam etiam si ea adeptus sis, si conseruare nescias, nunquàm locuples eris. Non est autem magnum, scire ea custodire, nec scire adipisci. Multi multa lucrantur, & sunt opulenti, quòd nòrint seruare ea, quæ lucrati sunt. Quantam aquarum molem congereret Tyberis, si non continenter præterfluerent? Volunt homines à Deo mercedem

Desidia hominum.

habere immensam & infinitam, nec tamen volunt ei nisi ad mensuram & ad certum tempus seruire. Qui sine fine & absque modo amari & mercedem recipere vult, debet sine fine & absque mensura seruire. Homo sua incuria & negligentia perdit perfectionem suam. Dixit quandoquæ F. Aegidius cuidam Romam ituro: Cùm fueris in itinere, non te occupes ijs, quæ visurus es: sed noueris bonam monetam ab adulterina secernere.

Multi laquei demonum.

Verfutus admodum est hostis noster, & diuersos passim per viam tetendit laqueos. Beatus est, qui pro Dei amore corpus suum frugiferum reddit, nec tamen pro ijs bonis, quæ facit, vilam in terris mercedem expetit. Si quis dicat homini egentissimo, Hanc rem ego triduo tibi commodo, vt possis ea lucrum facere (Magnum enim licebit ea, si volles, thesaurum comparare) Si pauper ille id sciret, quis dubitet ealibenter visurum compendij sui causa? Nos corpus habemus nobis commodatum: totum autem tempus vitæ nostræ est tridui instar, si ad eternitatem conferas. Si vis rebus partis frui, da operam vt lucreris. Quòd si laborare nolis, non pertinges ad quietem. Si agri & vineæ omnes totius orbis terrarum vnus ditione continerentur, nec tamen ab eo colerentur, quem, oro, ex eis fructum percepturus esset? Si quis autem paruam habeat agrorum & vinearum portionem, eamq; benè colat, multos indè fructus colligit. Malè agere volentiarò opus est consultore: qui autem benè facere meditatur, multos consulit. Vulgi est dictum ludicrum: Non est quòd apponas igni ollam tuam, spe fretus proximi tui. Non efficit hominem beatum sola bona voluntas, nisi ea bonis operibus declaratur. Ea enim causa Deus largitur homini gratiam suam, vt eam bonis operibus prosequatur. Quidam magno animi moerore pressus rogauit F. Aegidium, vt ipsum consolaretur. Respondit autem ei Aegidius: Studeas benè viuere & benè agere, & Dominus te consolabitur. Nisi enim quisq; in seipso locum Deo præparet, nullam ex creaturis capiet consolationem. Ecquis tandem est, qui non & animæ, & corpori suo optimè consultum velit in hoc seculo? Et tamen nos neq; animæ neq; corporis vilitati studemus. Possent equidem sanctè iurare, eum qui iugum Domini sibi vult leuius reddere, illud potius aggrauare: quique illud sibi aggrauet, leue id efficere. Qui futurum condidit seculo, is etiam præsentis est conditor: potestq; ex ijs bonis, quæ in illo futuro confert seculo, quippiam etiam in præsentem largiri. Corpus autem etiam animæ bonis fruatur: siquidem & mala & bona animæ in corpus redundât. Dicente autem fratre quodam se fortassis prius mortuorum, quàm quicquam posset sentire boni: Aegidius respondit: Pelliones habent pellium notitiam, futores calceorum, ferrumq; nòrunt fabri, & in sua quisq; arte peritus est. Sed quoniam potest eius artis quisquam habere notionem, quam non didicit? Putas tu magnos heroës in fatuos & amentes eximia conferre dona? Minimè id illi faciunt. Bona opera via sunt ad bona omnia: sicut malefacta via sunt ad mala omnia. Beatus ille est, cui nihil eorum, quæ sub cælo sunt, offendiculum præbet: sed ex omnibus, quæ vel videre vel audire contingit, studet effici melior, atque indè aliquid colligit emolumentum, cunctaque in partem mitiorem interpretatur. Sæpè enim iudicia hominum longè alia sunt, atquæ Dei.

Voluntas bona in opus conferenda.

Bona & mala opera quòd perdunt.

De mundi contemptu.

VAE illi, qui animum, desiderium, vires & facultates suas in res terrenas atque caducas confert: coipso perdens sempiternum Dei regnum & bona semper mansura, quæ præ illis vilibus negligit & postponit. Si ad singulas aquilæ in sublime volantis alas singulæ adis S. Petri, quæ Romæ est, trabes appenderentur, non posset illa tam volare sublimiter. Multos ego video sudare, vt sua curent corpora: paucos in id incumbere, vt animas suas curent. Ecquis tantum suscipit laboris pro anima sua, quantum pro suis corporibus suscipiunt lapidæ & qui metalla effodiunt? Hominem auarum iure comparaueris talpæ, qui hoc solum putat bonum, euertere humum & in ea demorari: cum sint multa alia longè potiora, quæ is ignorat. Volucres cæli,

Multi suam curant cuticulam, animas negligunt.

cæli, bestia terre & pisces maris rebus, necessarijs contenti sunt: sed cum non possint hominẽ explere vlla res terrenæ, quin plura semper cõcupiscat, satis indẽ apparet non eum ad hæc caduca & labentia conditũ, sed ad alia præstatiõra. Corpus propter animã factum est, & hic mundus inferior propter illum superiorem. Est autẽ eiusmodi ager hic mundus inferior, vt qui eius maiorẽ partem obtinet, idem obtineat deteriorẽ. Solebat referre F. Aegidius, displicuisse S. Francisco in formicis curã illam ingentem, qua sibi vitum parant: plus verò delectatũ eum fuisse volucris, quòd non congregent in horrea sua. Corpus nostrum instar porci est, auidẽ ad lutũ properantis, & in eo se volutãtis. Caro nostra similis est scarabæo, quẽ delectat semper equinũ versare sterces. Caro nostra tanquã quidã satanæ pugil est. Sciscitanti cuidam fratri, quo pacto vitari possint corporis vitia, sic respõdit Aegidius: Qui vult aliõ trãsserre saxa ingẽtia & trabes grãdes, non tam viribus, quã ingenio sibi vtendum putat. Itã & hic faciendũ est. Culpa omnis castitati officit. Est enim castitas ceu mundũ speculũ, quod ramen anhelitu obscuratur. Fieri nõ potest, vt Dei obrineat gratiã is, qui vitijs carnalibus delectatur. Itaq; in omnem licet partẽ te verses, non comperies aliud, nisi vt pugnes aduersus carnem tuam, qua te nocte ac die prodere vult. Eam qui vincit, omnes suos inimicos superat, & ad omne bonum pertingit. Dicebat etiam: Præ cunctis virtutibus ego castitatẽ eligerem. Quodam autem dicẽte, Est ne charitas castitate præstantior? respondit: Quid est castitate castius? crebroq; canebat: O sancta castitas, qualis es? qualis es? Certẽ talis es & tanta, qualem & quantã te homines stolidi nõ intelligunt. Roganti verò fratri, quid ipse diceret castitatem, Ego, ait, castitatem voco, omnes sensus diuinã gratiã conseruare & custodire.

Corporis vitia vt possunt vitari.

Pugnandum cum carne.

Castitatem maximi fecit Aegidius.

De tentationum infestationibus.

Magna gratia nec trãquillẽ retineri, nec durare sine tentationibus potest. Quò enim auctiori quis gratia præditus est, eò infestiores sentit dæmonũ tentationes: nec tamẽ idcirco debet deesse gratiã & donis Dei. Quò enim est pugna acrior & difficilior, eò, si victor euaserit, corona crit illustrior. Quòd igitur non valdẽ nos impugnamur, ea ratio est, quòd tales nõ sumus, quales esse deberemus. Porrò recto gradienti itinere, nihil molestiã aut tãdiũ affert. Mundi autem iter ingredientibus multa occurrunt molesta & plena tãdij, idq; ad supremũ vsq; vitã diem. Dicebat tum Aegidius frater quidã: Videris pugnantiã dicere. Respondit ille: An non propensius hominem bona voluntate præditũ tentant dæmones, quã alium? Quã te, si quis vendat res suas, vel milliẽs cariori precio, quã sint, quam indẽ molestiã aut tãdiũ putas ei accessurũ? Ijs verbis quæstio illa dissoluta est. Aio igitur: Quanto quis virtutibus locupletior est, tanto acrius oppugnatur, debetq; accuratius sibi à vitijs cauere. Dixit quandoq; ei frater quidã: Valdẽ me infestat tentatio quãdã haud vulgaris, sæpeq; rogauit Dominũ, vt ea me liberet, nec facit tamẽ. Respondit F. Aegidius: Quò rex quispiam milites suos potioribus instruit armis, eò vult virilius illos dimicare. Si quis autẽ ad orationis pugnã accedat quasi inermis, quòd mẽte aridus sit, nec sentiat deuotionẽ, si fidum se præbuerit, Deus eius respiciet fidelitatẽ, armaq; sua imprimet ei. Ex singulis vitijs, quã debellãrit quispiã, singulas acquirat virtutes: & quã vitia sibi infestiora senserit, ex ijs amplius consequatur præmiũ, si ea superãrit. Quacunq; causã cessat quis pergere viam Domini sui, ea causã amittit præmiũ suum. Plerunq; sic se habent tentationes, vt agricola, qui ex vasta sylua, sentibus & arboribus plena, molitur agrũ efficere fertilem: sed cum absq; multo labore id consequi non possit, plerunq; subrepti suscepti laboris pœnitentia, quòd plus operã exigatur, quã initio putãrat: quòdq; non percipiat statim fructus, quos sperãrat. At quãdò tamen non planẽ abijcit conatum omnem, efficit tandem solum fecundũ, & iam laboris nõ tãdet propter vbertatẽ frugũ, quas indẽ colligit. Dixit quãdòq; frater quidã ad Aegidiũ: Fertur D. Bernardus aliquãdò legissẽ septẽ psalmos absq; vlla animi distractione. Respondit Aegidius: Ego verò pluris id æstimo, quã si arx multa vi oppugnata, ab illis, qui intus sunt, strenuẽ & fortiter propugnatur.

Optimus qui que acerrimè impugnat.

De Penitentia.

Quasiuit aliquandò Index quidam secularis ex Aegidio, qua ratione homines seculares Dei gratiam & virtutes facilius adipisci possent. Respondit F. Aegidius: Primò danda illis opera est, vt se vnquã peccãsse doleant: & vt peccata sua purẽ & apertẽ confiteantur, faciantq; quod pro pœnitentia illis iniunctum fuerit. Deindẽ vt sibi caueant à peccatis, & peccãdi occasionibus quibuscunq; Postremò, vt in bonis sese operibus exercent, libenterq; ferant in hac vita ea quã molesta sunt: cuius rei exempla in seipso nobis Christus proposuit.

Seculares homines vt Dei gratiã obtineant.

O Ratio & initium est & clausula totius boni. Oratio illustrat animum, præstatq; boni & mali cognitionē. Debet quilibet peccator precari Dominū, vt faciat ipsum suā misericordiam suāq; beneficia, & propria peccata cognoscere. Qui precari nō nouit, is Deū ignorat. Quotquot salui fieri volunt, modò sint rationis cōpotes, necessariò debēt sub vitæ finē Dominū deprecari. Si pudibunda & simplex fœmina filiū haberet vnicū & inprimis charū, isq; iussu regis ob aliquā culpā captus, ad suspendium duceretur, sciretq; illa fœmina, se eū suis precibus posse à præsentis periculo liberare, an nō quantunuis alioquē verecūda & simplex, nudo capite & passo capillo ad regem properaret, peteretq; sibi donari filiū suū? Itā sanē precari faciliē discet, quisquis peccatorū suorū pericula benè cognoscit. Dicente autē quodā fratre, molestissimū videri posse, si is qui orat, nullā sentire queat deuotionē. F. Aegidius respondit: Equidem consulo tibi, vt simpliciter studeas vtilitati tuæ. Si parū vini haberes in vase, cui faces adiunctæ essent, num tu propterea vas confringeres, vinumq; cū facibus cōmiseres? Absurdum id fuerit. Si molaris lapis interdū nō benè fruges terat, nō illic eum confringit molitor, nec malleis dissipat: sed paulatim reparat eū, donèc rursus cōmodam efficiat farinā. Itā & tu facies. Cogitabis te indignū, qui vlla à Domino in tuis precibus cōsolatione afficiaris. Nam etiamsi quis à mundi exordio quotidie tot fudisset lachrymas, quot possit paropsis capere, nec sic tamen diuinā mereretur cōsolationem. Percunctanti quādoq; fratri, cur infestæ magis sint tentationes orātibus, quàm aliās, sic respondit: Si quis litē alicui intendat corā iudice, modis omnibus is, in quē lis inferatur, in eam curam incūbit, nē contra ipsum sentētia feratur. Itā & dæmones faciūt. Si loquaris cum hominibus, nō valdè te sentis impugnari ab illis: si autē ad precandū te conferas, animæ tuæ salutē curaturus, multa illorū experiris tela ignita in te cōijci: neq; tamen ea causa debes preces intermittere, sed in ijs cōstanter & viriliter perseuerare. hæc enim ad eternā vitā via est. Quòd si velis omittere preces, nō eris absimilis illi, qui fugit è prelio. Cuidā fratri dicēti, videre se multos, qui inter orandū magnā percipiāt deuotionis & lachrymarū gratiā, sibi ipsi verò vix quippiā tale cōtingere, F. Aegidius ait: Labora tu fideliter & humiliter: quā enim gratiā hodiè non cōfert Deus, eam poterit largiri cras, vel etiam differre, prout viderit expedire saluti tuæ. Fac tu, quod in te est, & Deus faciet, quod sibi visum fuerit. Multis iētibus saper cōtundit ferrū, anteq̃ cultrum efficiat. Ad eò verò vnūquēq; de sua salute oporteret esse sollicitū, vt etiāsi totus orbis ad nubes vsq; plenus esset hominibus, atq; ex ijs non nisi vnus saluus esset futurus, singuli tamen pro data ipsis gratia conniterētur, sperarentq; se vnum illū fore. Alio tēpore frater quidam rogabat Aegidiū, quid faceret. Ille respōdit se malè facere. Illo porrò dicēte, Et quidnam mali tu facis, cum sis Minorita? Aegidius alteri illic adstāti fratri ait: Vter paratior est, Deusne ad dandam, vel homo ad percipiendā gratiā? Illo afferente, propensius Deū largiri suā gratiā, quàm nos recipere: Aegidius dixit: Rectēne igitur nos facimus? Immo verò, inquit ille, malè facimus. Tū Aegidius ad illū, qui ei quæstionē mouerat, Vides, inquit, verū me dixisse, cum respōdi, malè me facere, vt qui eius gratiā nō semper recipiam. Multa bona opera diuinæ nobis scripturæ commendant, puta, pascere esurientes, vestire nudos & id genus alia. At vbi Dominus de oratione sermonē habuit, Tales, inquit, pater quærit, qui eū adorent in spiritu & veritate. Bona quidē opera ornant animā, sed oratio insigne est animæ ornamentū. Sancti religiosi quādā ex parte lupis similes sunt, agrè è sylua in publicum progredientibus, nisi magna cōpellat fames, nec etiā tunc diū hærentibus extra syluam. Cum aliquandò frater quidā Aegidio familiaris diceret ei, cur nō exiret ad homines seculares, eius colloquiū expetētes, ille respōdit: Ego sic volo proximis satisfacere, vt tamen non noceam animæ meæ. Putas ne libentiùs me daturum proximo, si haberem, mille libras, immò quatuor librarum millia, quàm me ipsum? An non in Evangelio Christus dicit, Qui reliquerit patrem & matrem, fratres & sorores propter nomen meum, centuplum accipiet? Romanus quidam nostrum fuit complexus institutum, cuius facultates æstimabantur sexaginta libris. Is igitur recipiet sexagies centena librarum millia. Apparet hinc magna esse, quæ Deus quibusdam dat in hac vita. At nos cæci & obnubilati sumus. Si quem videamus multa virtute & gratia præditum, ferre non possumus eius perfectionem. Qui benè religiosus & spiritalis est, nihil audire vult, nec alicubi morari sustinet, nisi magna cogat necessitas, præterquam in cellula sua, semper secum manere cupiens. Solebat de se dicere F. Aegidius: Mallem equidem cæcus esse, quàm mundi huius formosissimus, sapientissimus, opulentissimus atque

Peccator
quid debeat
rogare De-
um.

Quid faci-
endum, cum
orans non
sentit deuo-
tionem.

Cur oran-
tes plus ve-
xer dzmon.

Salus sua
quàm cui-
que debeat
cura esse.

Ioan. 4.

Marth. 19.

Cellula sua
quàm grata
bono mo-
pacho.

atque nobilissimus. Scificiantibus alijs eius rei rationem, ait: Vereor, nè isthæc mihi impedimento sint in via mea. Beatus planè, qui nihil cogitat, dicit, facit, quod reprehensionibus obnoxium sit. *Quæsiuit aliquandò F. Aegidius ex alio fratre, quid de contemplatione dicerent viri sapientes. Illo respondente, quòd multa de eadicerent, Aegidius ait: Vis ne meam audire sententiam? Dicente eo, se maximè id velle, Aegidius dixit: Contemplationis progressus mihi eiusmodi esse videtur: Ignis, vñdio, ecstasis, contemplatio, gustus, quies, gloria. Si gratiam in precibus sentis, ora: si non sentis, nõ cesses à precibus. Gratos enim habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ei offerebantur.*

De spiritali cautione.

Sis vis videre benè, erue tibi oculos: si vis audire benè, obsurdescas. Si vis rectè loqui, murus sis. Si vis benè ingredi, præcide tibi pedes. Si vis amare benè, odi te ipsum. Si cupis benè viuere, morere tibi ipsi. Si benè lucrari appetis, iacturam facias. Ditescere si vis, pauper fias. Si vis viuere in delicijs, castiga corpus tuum. Si vis esse securus, semper in timore te cõtineas. Exaltari si iuuat, humilia te ipsum, & honorè habeto ijs, qui te cõtumnunt. Si vis a dipisci bonum, ferro malum. Si placet potiri requie, prius labora. Sapietia haud vulgaris est, talè te præbere nõsse. Sed cùm magna & præclara sint hæc, nõ in omnibus inueniuntur. Etiam si quis mille viuat annis, nec quicquã extrinsecus agendum ei sit, habebit satis superque, quod intrus agat in corde suo, nec tamen numeris omnibus absolutum se sentiet. Si quis ignorat, ignorabitur. Væ nobis, qui Dei dona habemus, nec agnoscimus: & qui ea non habent, non dant operam vt obtineant. *Fingunt sibi homines Deum qualem volunt, & tamen semper ipsi manent similes sui.*

De Scientia utili & inutili.

Quisquis multa satis nõsse cupit, caput suum valdè deprimat, & benè multa agat opera, trahatq; per terram ventrem suum, & Deus eum docebit satis. *Præcipua hominum sapientia est, studere operibus bonis, seipsum accuratè custodire, & diuina obseruare iudicia. Cuidam scholas adire volenti sic aliquandò dixit F. Aegidius: Quarè te confers ad discendum, quando ea summa est sapientia, timere & amare Deum? quæ duo possint tibi sufficere. Tatum enim quisq; habet sapientia, quantum facit boni. Nè sis nimium sollicitus, vt possis prodesse alijs, sed consule tibi ipsi. Volumus plerumque multa scire propter alios, at parum propter nos ipsos. Verbum Dei non est dicentis vel audientis, sed opere illud exequentis. Multi natandi imperiti in aquas ingressi sunt, vt alios extraherent, & ipsi pariter cum illis submersi sunt. Si anima tua salutem probè curas, obtinebis eam. Si rectè facias opus tuum, omnibus illis benè consulis, qui tui studiosi sunt. Præco verbi Dei, datus est diuinitus populo lux, speculũ & vexillarius. Beatus est, qui sic alios recta ducit via, vt tamè ipse nunquam ab ea desleat: sicq; alios docet currere, vt ipse cursum suum non intermittat: atq; ita locupletat alios, vt ipse tamen interrim pauper non fiat. Roganti fratri, vtrum potius sit, concionari, vel facere, sic respondit: Cuius tu putas copiosius esse meritum, eius ne qui ad S. Iacobum peregrè proficiscitur, vel eius, qui alijs monstrat viam? Video ego multa, quæ tamen mea non sunt: audio multa, nec intelligo: dico multa, nec facio tamen. Colligitur hinc, solum visum, auditum & locutionem ad salutem non sufficere.*

De bonis & malis verbis.

Qui bona loquitur, tanq; os Dei est: qui mala loquitur, eum quoddam fatanæ os est. *Cum serui Dei cõueniunt colloquendi causa, sermo illorum institui deberet de pulchritudine & iucunditate virtutum, vt maiori virtutum amore inflammarentur. Si enim ijs deleatentur, maiori eas studio colerent: quantoq; in ijs essent exercitiores, tanto placerent eis magis. Porro quòd quis vitiosior est, eò plius indiget sermonem conferre de virtutibus. Quanto enim sapius de illis loquitur, tanto earum capaciosior fit. Meo iudicio, non minor est virtus benè nõsse filere, quam benè scire loqui. Expediret, opinor, homini collum habere instar gruis, vt sermo per longos ductus meatus, tardius ab ore proficeretur.*

De Perseuerantia.

Ecquid prodest homini orare, ieiunare, prestare eleemosynas, castigare corpus suum, sublimia de cælestibus experiri, nisi etiam portum salutis attingat? *Fit nonnunquam, vt ingens & insignis nauis onusta preciosis mercibus in mari sit, sed antè submergatur, q̄ possit in portum inferri. Quid verò illi prodest magnitudo & elegantia sua? Contrà euenit interdum, nauem vilem & vetustam, paucis instructam mercibus, cum multo labore per omnia maris discrimina incolumem tandem ad portum appelli.*

pell. Ità etiã multis accidit hominibus, vt meritò semper timere debeamus. Cùm primum est plantata arbor, non ilicò grandescit: & quanuis producat flores, nò statim etiã fructus affert: neq; fructus ipsi, si quos ferat, còfestim maturefcunt: atq; etiã ij, qui iã maturi sunt, non oēs eduntur ab hominibus, sed partim eos porci deuorant, partim còputrescunt. Eodẽ modo quis ad me fructus indè redire queat, si vel centũ annis rogẽ pro cœlesti regno, si nò perseuerẽ in precibus vsq; in finẽ? Duo quẽdã sanè præclara & eximia sunt, amare Deũ, & cauere sibi à peccato. His qui instructus est, nihil non boni habet.

De vita monastica.

Virgmona-
sticæ enco-
mium.

Equidem paruum malle Dei habere gratiã in vita monastica, quàm longè maiorem in seculo. Multò enim plus periculi, & minus auxiliij est in vita seculari, quàm monastica. Multi petunt monasteria, sed non præstant ea, quæ monasticũ reposcit institutum: non absurdè comparandi agricolæ, Goliath sese induenti armatura, sed ea vti nesciẽti. Nec enim omnes possent in Bucephalo equitare, vitareq; nè ab illo deciderent. Equidem nò magnificio venire in aulã regis, aut regijs affici muneribus: sed id ego præclarum existimo, ità vt par est, seruire nõsẽ in aula regis. Malle sanè in seculo permanere, & ex animo diligere vitã monasticam, quàm esse in monasterio, atq; illic irreligiøsè vel non monasticè viuere. Illustrissima Dei carès, virgoq; perpetua, nata quidem ex peccatoribus & peccatricibus, sed absq; culpa originis, non fuit vitã professã monasticã, & tamẽ id est quod est. Debet religiosus quisq; sibi persuadere se nò posse benè viuere, nisi in eo vitæ monasticæ instituto, quod professus est. Mihi quidem videretur Minoritarum Ordo diuinitus in mundo institutus in cõtorũ hominum salutẽ atq; vtilitatẽ: sed vè nobis, si tales non sumus, quales nos esse oportebat. Hic Ordo totius orbis & egentissimus & opulentissimus est, nec vllus vsq; in præfens eo melior fuisse videtur: quippe quẽ Christus ipse seruauerit, & discipulis suis seruandũ tradiderit. Diues is est, qui amat diuites: sapiens est, qui diligit sapientẽ: pulcher, qui formosum: nobilis, qui amat nobilem: putã Dominum I E S V M, qui benedictus est in secula, Amen.

De obedientia.

Præclara
obedienciæ
laus.

Qvanto religiosus homo arctiori obedienciæ iugo se subdit, tanto plures affert fructus: quantoq; suis superioribus magis se morigerũ præbet propter honorem Dei, tanto spiritu pauperior est, & purior à vitijs præ ceteris mortalibus. Homo obedienciæ studiosus comparatur armato equiti, in egregio sedenti equo, atq; strenuè & infracto animo cũ hostibus configenti: neq; enim quisquã eum ledere potest. Qui verò in monasterio cum murmure degit sub obedientia, similis est militi nudo atq; inermi, cum equo languido ad hostes proficiscenti, à quibus plerunquẽ vulneratur, vel etiã capitur, in carcerẽ mittitur, aut trucidatur. Qui in monasterio vult suo arbitrato & pro sua voluntate viuere, rectã pergit ad inferos. Cùm boues sub iugo trahunt aratrũ, horrea frumentis implent: cùm autẽ iugo soluti vagãtur per cãpos, magni quidẽ sibi videntur, sed in horrea nihil important. Sapientes & magni capita sua humiliter subijciunt obedienciæ iugo: stulti autẽ & insipientes capita subducunt, nec obedire volunt. Pluris autẽ ego facio, propter Deũ obtemperare superiori suo, qui homo est, quàm ipsi Deo iubẽti parere. Qui Dei vicario obedit, etiã Deo iubẽti faciliẽ obedit. Meo quidẽ iudicio, etiam si quis eò pertigisset, vt cum Angelis colloqui ei liceret, si tamen à suo superiori accersiretur, deberet, posthabito Angelico colloquio, obtemperare homini, cui propter Deũ se morigerũ fore promississet. Quisquis pollicitus est obedienciã, ac deindè à ceruicibus excutit obedienciæ iugum, tanq; perfectius iter ingressurus, ille se magna quadam, licet occulta, superbia laborare declarat. Bona consuetudo, via est ad virtutes omnes & omne bonum: praua consuetudo, ad mala omnia via est.

Obedire ho-
mini quàm
eximium.

Bona & ma-
la consue-
tudo.

De commemoranda morte.

Etiam si quispiam à primo mũdi die vsq; in præfens perpetuis fuisset affectus molestijs & afflictionibus, si illi iam liceret ad immensa peruenire gaudia, quid oro officerent illi mala omnia tot annis tolerata? Contrã, si quis ab initio creati orbis vsq; in hunc diẽ prosperrimis successibus omniq; voluptate perfruitus semper esset, at nunc in supplicia sempiterna abiturum se sciret, quid commodi ex omni illa voluptatum & gaudiorum affluentia caperet? Vir quidam secularis ait quandoquẽ F. Aegidius: Vellẽ licere mihi diũ in hac durare vita, & abũdare bonis omnibus. Respondit ei F. Aegidius: Sed si vel mille viuas annos, & totius orbis dominio potiaris, qd præmij capies è carne tua, cui tam strenuam cupis nauare operã? Si verò ad breue tempus rectè te geras, tibiq; probè inuigiles, mercedem postea percipies prorsus ineffabilem.

De

De Contemplatione.

Quandoquidē nemini paret aditus ad contemplatiuā vitam, nisi qui sit prius probē & deuotē in actiua exercitatus, necessariū est vitā actiuā summa cura & studio operam nauare. Is autē bonus est actiua vitā cultor, qui etiam si (modò id fieri posset) pauperes omnes mundi huius libens alere & vestire, resq; necessarias omnes eis præbere vellet, cunctas eades sacras & domos hospirales totius orbis extrueret, interim nihilo minus pro malo haberetur ab hominibus mundi huius, idq; ipse sciret, nec aliud appeteret, neq; tamen propterea cessaret benè agere, immò verò etiā studiosius multò, quàm antè, in bona opera incuberet, tanquàm nullā in hoc seculo neq; expetens neq; expectans mercedem: animo contemplans, quem admodum Martha in sua actione valdè sollicita, cum sororis adiutorium peteret, à Domino reprehensa est, nec tamen omisit cœpta officia & opera sua. Atq; ita etiam quilibet homo bonus, actiua vitā deditus, ob nullas reprehensiones debet abijcere studiū bonorum operum, quippe pro quibus non temporariam sed æternam mercedem expectet. Ad contemplandā diuinā maiestatis gloriam nemo pertingere potest, nisi feruente spiritu & precibus continuis. Feruore spiritus inflammatur homo, & ad cōtemplationem euehitur, quandò corde & mēbris omnibus ita est constitutus, vt nihil neq; velit, neq; cogitet, præter id quod habet & sentit. Is bonus cōtemplator dici potest, qui manus atq; pedes sibi amputauit, oculos euulsit, linguam, nasum & aures abscidit ineffabili illa suauitate & iucunditate odoris spiritualis, nec quicquā sub cælo aliud appetit: perindè vt beata Maria Magdalena, ad Christi pedes residens, tanta verborum eius suauitate affecta est, vt nullum ei inesset membrum, quod aliud aut vellet aut posset facere, quàm quod ipsa faciebat. Cumque ea causa non audiret ipsa, quid soror eius diceret, Dominus eam tuendam suscepit.

De alijs virtutibus.

Ex rebus temporarijs pauper fit homo, diuinis rebus ditescit. Has igitur impensè diligit, illas odio habebit. Vt mundi via scatet vitij & flagitij, ita celi via exultatione & virtutibus abundat. Gratia & virtutes creaturis preparatae sunt, clamantque & aiunt: Venite & complectimini nos: viam virtutū ostendemus vobis: sed miser homo eas amplecti non vult. Cuius igitur culpa fit, quòd in miseria & paupertate degit, quandoquidem Dominus eum ad se vocat, nec ille tamen conatur ad eum accedere, dignus ea causa supplicij sempiternis? Non parum periculi habere videtur, rogare Deum vt suam nobis det gratiam & virtutes. Si enim Deum vt viuas illis cōuenienter, maiores Dei suscipis inimicitias. Inter instituta vel ordines omnes alij placent Deo, alij displicent. Qui Deo placent, eorum duplex est genus: Alterum est Deum amantium, alterum Deo placentium. Amantes sunt ij omnes, qui Deo seruiunt, amantque ea quae ei placent, seu eius beneplacitum, & inter se diligunt, vt inuicem sibi placeant propter Deum. Ij quatuor oculos habent. Primus semper obseruat, quid gratum sit Deo. Alter in proximum intentus est semper, vt ei bonis exemplis praeluceat. Tertius futura considerat. Quartus præterita inspicit, exploratq; num placeant Deo opera sua, quae fecit. Deo verò placentes sunt ij, qui diligenter cauent, nè quid dicāt vel agant, quòd alijs offendiculo sit: qui aliorum cruces & afflictiones suas putant, eisq; integra animi voluntate famulantur. Hoc duplex hominum genus religiosorum Deo benè placet: qui verò in monasterijs viuunt discordes, permanentq; in rixis & contētionibus propter res temporarias, nec suae salutis studiosi sunt, ij omnes Deo non placent: at possunt tamen per poenitentiam eò redire, vt ei placeant: sed interim non procrastinant, nè dum in malo perseuerant, misericordiae ianuam sibi sentiant præclusam, & à beatitudine excludantur. Præpositi, doctores Theologi, concionatores & sacerdotes à Deo constituti sunt, vt animas ad æternam adducant beatitudinem. Quotquot Dei verbum irrident, in sui damnationem illud audiunt. Quemadmodum orto sole non lucent nobis stellæ, ita Sol & Luna ad animæ beatæ splendore obscurantur. Argumentū certum est diuinæ gratiæ in homine manentis, si à nemine exaltetur, sed deprimatur semper. Multiplex gratia & virtutes multæ precibus obtinētur. Prima gratia est, quòd homo intus illustratur. Secūda, quòd in fide roboratur. Tertia, quòd cognoscit vitia sua. Quarta, quòd obtinet timorē Dei, vnde id fit, vt sit humilis & sibi ipsi vilescat. Quinta, quod se peccasse dolet. Sexta, quòd dulces ab eius oculis manant lachrymæ. Septima, quòd eius purgatur cōscientia. Octaua, quòd ad meliorem se frugē recipit. Nona, quod in patientia cōfirmatur. Decima,

Quis benè agat vitam actiuam.

Bonus cōtemplator quis sit.

Luc. 10.

Via mundi & cæli.

Ordo Deū amantium.

Eorū quatuor oculi.

Ordo Deo placentiū.

Precibus quæ multiplex obtineatur gratia.

cima quòd se submittit obedientia. Undecima, quòd sapientia, intellectus, cōsiliū, fortitudinis, sciētia, pietatis & timoris Dei dona acquirit. Duodecima, quòd ad Dei pertinet cognitionem & scientiam. Illi enim se Deus reuelat & ostendit, qui adorat & laudat eum in spiritu & veritate. Deindè amore inflammatur, curritque in suauem odorem, gustans illic tranquillo pectore, quàm suauis sit Dominus. Cumque os suum admouerit Dei verbo, quo satiatur anima, quis illū separare poterit à precibus, quibus ad contemplationem adducatur? Huc autē pertingere volenti quinque necessaria sunt: Primum est, vt superioris vitæ suæ peccata cum magna contritione & displicentia cōmemoret, & purè ea confiteatur, agatque pœnitentiam. Alterum, vt præsentia mala accuratè deuiter. Tertium, vt mala omnia impendentia siue futura vereatur. Quartum, vt Dei attendat misericordiam, ipsum ad pœnitentiam expectantis, nec vlciscentis apud inferos peccata eius secundum iustitiam suam & pro meritis ipsius. Quintò, vt consideret ineffabilia Dei beneficia, vt nostra causa factus sit homo, & tam immanes atque miserandos perpeffus sit cruciatus, tamque salutare nobis institutiones reliquerit. Cogitabit etiam gloriam sempiternam, quam ille nobis promisit. Longè potior virtus est, Dei gratiam custodire, quàm res aduersas sedato animo tolerare. Rogatus aliquando fuit F. Aegidius, ecquidnam de beato Francisco patre suo sentiret. Ille verò totus eius beatissimi viri amore incensus & ardens, Sanctus Franciscus, inquit, nec nominari deberet, quin præ multo gaudio labia sua is, qui nominat, lamberet. Vnū tantum ei defuit, id est, corporis robustæ vires. Quòd si tam validò ille fuisset corpore, atque ego sum, nemo posset eius sancta opera imitari. Fuit certè beatus hic frater Aegidius Deo plenus, planeque dignus est, cuius memoria celebretur: quippe qui in perfectarū exercitatione virtutum vsque adeò excellens & eximius fuit: quem admodum etiam de illo prædixerat seruus Dei Franciscus, quanuis simplex & illiteratus esset, at tamen ad præcellentem diuinæ contemplationis gradum peruenturum. Videbatur sanè inter homines angelicam potius quàm humanam ducere vitam: Præstante Domino nostro IESV Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

F. Aegidius
quid de S.
Francisco
senferit.

MARTYRIVM S. ALEXANDRI LVGDVNENSIS MARTYRIS, CUI PRAETER ALIA, FIDEM CONCI-

*liant etiam antiquissima Martyrologia. Habetur in MS. codicibus
egregijs. Fuit verò is Alexander socius S. Epipodij,
de quo supra dictum est.*

Aprilis 24.

Pipodium & Alexandrum primū coniunxit infantia, deindè in timore diuino instituit adolefcētia, firmavit iuuentus, donè animis meritisque coniuncti, ad martyrium peruenerunt, quod tribuente Dei munere pariter susceperūt. Sed Dominus noster Iesus Christus ita militum suorum victrices dispensauit coronas, vt qui ei iungebantur confessione, temporario diuiderentur occasu. Meritò verò nobis præstitutū iudicamus, vt duplicata in illis solennitate fruamur. Nam dum & alternis diebus festa illorum veniunt, & illos inseparabili veneramur affectu: non verò singulis diebus, sed geminatis obsequijs vtrunque bis colimus. Et sicut nudius tertiana solennitas cælo inferum sanctum Epipodium celebrauit: ita hodierna festiuitate Alexandrum sanctū peruenisse ad regna cælestia gaudemus. Idcirco autem nunc reuertemur ad historiam passionis.

Sistitur co-
ram Iudice
S. Alexāder.

Interempto ergò Epipodio martyre, persecutor recenti adhuc cruore adpersus, beati Alexandri sanguinem sitiebat. Quem receptū ex carcere, comperendinato examine, die interposito, furori suo præcepit offerri, vt eius supplicijs non solum rabiem suam, verum etiam insaniam commoti & feruentis populi temperaret. Quem tamen etiam hac percussione tentauit: Adhuc in potestate tua est, vt euadas prædecessorum exempla, videasque quæ teneas. Ità enim persecuti Christicolæ sumus, vt penitet at te solum arbitrum refedisse. Nam præter alias cæcorum cateruas, etiam stultitia tuæ collega succubuit. Atque idè, si tibi consulis, immortales deos thuris accensione venerare. Beatus Alexander dixit: Gratias ago Domino, quòd dum gloriosos martyrum